

DOLENJSKI L...

JIŽNICA

Glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva okraja Novo mesto

Letnik in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Novo mesto. — Izhaja vsako sredo. Posamezna številka 10 din. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din oziroma ameriške dolarje. — Tek. račun pri Komunalni banki v Novem mestu, št. 60-KB-16-2-24

Štev. 27 (381)

Leto VIII

NOVO MESTO, 3. JULJA 1957

Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. Naslov uredništva in uprave: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30. Pošta pred Novo mesto 33. Telefon uredništva in uprave: št. 127. Rokopisov ne vračamo. Tiska Časopisno-založniško podjetje »Slov. poročevalci« v Ljubljani. Za tisk odgovarja F. ...

400 brigadirjev in brigadirki v spopadu s kubiki zemlje in kamenja

šincev in mladink iz ravnih krajev Slovenije se je zgrabilo v delo s pravo delovno vneto in ob njihovem delu se hitro premikajo kubiki zemlje in kamna, da bo cesta dovolj trdna in široka, kot je to zahtevano v načrtu in zaključeno na traso. Norme presegajo vsak dan.

Mladji brigadirji in brigadirke so organizirani v petih mladinskih delovnih brigadah. Tu je mariborska mladinska delovna brigada Milana Majcna, trboveljska mladinska delovna brigada Slave Klavara ter tri mladinske delovne brigade ljubljanskih šol: II. Tometa Tomšiča, I. Majde Šile in III. Franca Rozmana—Staneta. Tri brigade so se namestile v osnovni šoli in gimnaziju v Novem mestu, dve ljubljanski pa sta si uredili taborišče na prostem nad Mačkovecem. Postavili so šotore, zasolino kuhinjo, zgradili dovoznico pot do taborišča in uredili vse ostalo, za počitek in razvedrilo po trdem delu.

To o brigadirjih in brigadirkah. Pritožb pri njih nismo slišali. Pač, neka tovaršica se je šla umiti v bližnjo hišo, pa ni bila dobro sprejeta, doživela je za naše kraje nenavadno negotovost. Pa to so posamezniki. Ciganji stalno oblegajo taborišče in prosijo: »Dajte mi skoricico kruha ali pa vsaj cigareto, ker sem tako slab, da ne morem stati na nogah!« Potrebno bi bilo cigane poslati kam stran.

Ne samo, da nadlegujejo mladino; njihovi prstov se rado kaj prime in zato je potrebna posebna budnost.

Pa drugače? Vodstvo mladinskih delovnih brigad ni zadovoljno. Upravičeno ni zadovoljno. Mladinske delovne brigade so imele ob začetku — deloma pa še imajo — težave, ki se da odpraviti z malo več dobre volje in z malo večjim štom odgovornosti do mladih ljudi, ki

so prišli sem. Krivovali del svojega dopusta in prijeli za trdo delo z žello, da pomagajo našemu gospodarstvu in hkrati spoznajo ta del Dolenjske!

Nerazumljivo je, da v Novem mestu ni mogoče dobiti dovolj odelj za brigadirje. Ni razumljivo, da ne morejo dobiti sposobnih kuharic za taborišče, da v osmih dneh niso mogli dobiti materiala za pokritje kuhinje, da je manjkalo kuhinjske posode, da moški brigadirji da spe na slami brez slamaric, da elektopodjetje ni moglo v osmih

dneh napeljati elektrike v taborišče, čeprav bi brigadirji sami veliko pomagali s delom. Nerazumljivo je, da nimajo redne dostave hrane v taborišče pri Mačkovecu, da morajo skoraj za vsak slučaj čakati voznička ali kamion! Se najbolj nerazumljivo pa je to, da brigadirji nimajo dovolj krampov in lopat! Zaradi pomanjkanja orodja mora delati del brigade dopoldne, del pa popoldne! Ni pravilno, da dela ena brigada en dan popoldne do pol devete zvečer in ta-koj drugi dan od 4. ure zjutraj

dalje — to pa pa vse samo zato, ker manjka bajle le 70 krampov in lopat...

Posamezna podjetja žal niso pokazala dovolj razumevanja za mladinske delovne brigade. Tisti, ki so prevzeli dolžnost, da bodo vse pripravili, svoje naloge niso izpolnili. Ob koncu prejšnjega tedna so podvezeli potrebno, da bodo ti nedostaki takoj odpravljeni. Upam, da ne bo treba več pisati o tem in da bo ukrenjeno vse kar je potrebno, da bodo mladji brigadirji in brigadirke odnesli najboljšo vti-se iz Novega mesta. Prve dni takega vtiša niso dobili. Res, vsak začetek je težak, a ta mladinski delovni brigad v Novem mestu je bil nepotreben.

F. Romanič

Gostovanje Tržačanov

Dolenjska in Bela krajina bosta zaključili sezono letošnjih kulturnih prireditev z gostovanjem Slovenskega narodnega gledališča iz Trsta, ki bo od 29. junija do 7. julija nastopala na naših odrih. Z velikimi uspehi je SNG iz Trsta v svojih dvajsetih sezonah gostovalo po mnogih velikih in manjših mestih Jugoslavije. Obiskalo je Beograd, Zagreb, Reko, Pulj, Ljubljano in Maribor, Celje, Kranj, Jesenice itd. Svojo umetnost je pribli-

žalo prebivalcem Koprškega in Gorjske. Zaradi velike oddaljenosti in prezaposlenosti igralcev SNG pa je šele zdaj prišla priložnost za gostovanje priznanih tržaških umetnikov tudi na Dolenjskem. Ze dolgo smo želeli pozdraviti drage goste iz Trsta tudi pri nas — zdaj se nam je ta srečna priložnost ponudila. Obiskali nas bodo in zagrali Steinbeckovo dramo »ŽIVI PLAMEN«.

V soboto so gostovali tržaški igralci v METLIKI, v nedeljo zvečer v ČRNOMLJU, v ponedeljek in torek so jih z navdušenjem pozdravili NOVO-MESČANI, nocjo pa bodo igrali v Domu kulture v KOSTANJEVICI. V sredo zvečer bo predstava v TRZBIJEM, v petek v GROSVLJEM, v soboto v RIBNICI in v nedeljo 7. julija v KOČEVJU. Povsod so predstave ob 20.30.

Dragim tržaščkim gostom: hvala za obisk in podarjeno umetnost! In še: nasvidenje!

Razstava v Črnomlju

V Črnomlju je bila razstava praktičnih del vajenčec šole. Učenci vseh letnikov so razstavili izdelke iz kmetijske, krojaške, čevljarne, mizarne in koronarske obrti. Lepo keramične oblike, lično izdelani čevlji in lepo oblikovani kovinski izdelki so učencem v ponos, mojstrom, ki jih pripravljajo za bodoči poklic, pa za priznanje za njihovo prizadevanost. Razstava je bila v prostornih gimnaziji in je bila dobro obiskana.

J. Š.

Pogovor z našimi v Ljubljani

»Delamo od petih do enajstih, mi je na bodočem športnem parku pod Cerkovnim gradom v Ljubljani delal Roman Celecnik, komandant I. DMB Majde Šile, ko sem ga sredi sto brigadirjev in brigadirki v soboto popoldne pozdravil.

»Prve dni je bilo težko; dijaki nismo navajeni na tako delo in precej žuljev je raslo na neutrjenih rokah. Največ nas je osmošolcev iz Novega mesta, iz Črnomlja, dijakov novomeškega učiteljskega in drugih iz ravnih dolenjskih krajev. Delamo od prejšnje sobote; začeli smo na Kodeljevem, prav tako s športnim parkom. Kako je z oskrbo? Spimo v internatu glasbene šole na Zibertovi 37; prenočišče in hrana je odlično urejena. Zal pa imamo premalo samokoline. Vagonec za prevažanje zemlje še ni disciplina? Moram reči, da večina brigadirjev pridno dela, le posamezniki bi lahko bili bolj disciplinirani.

Lepo pozdravljamo starše in vse mladino novomeškega okraja; je še nekaj Roman in se spet loti dela sredi svojih brigadirjev. Tg.

NIKO PIRNAT: Na juriji!

Četrtega julija pred 16. leti se je zbral na Dedinju v Beogradu Centralni komite Komunistične partije Jugoslavije. V najusodnejših trenutkih, ko je povampirjen fašizem hotel uničiti naše narode, svobodo in vest človeštva, je naša Komunistična partija zbrala okoli sebe vse, ki so pošteno mislili in bili pripravljeni za boj proti okupatorju:

»Vi, ki želite pod okupatorsko peto, vi vsi, ki ljubite svobodo in neodvisnost, ki nečete fašističnega suženjstva — vedite, da je prišla ura borbe za vaše osvobodjenje izpod fašističnega osvajačca...«

Četrtega julija je CK KPJ z razglasom pozval ljudstvo na oborožen boj za splošno ljudsko vstajo. Bojni klic naše Partije na vstajo, k orožju, je bil odločen in neomahljiv bojni klic z vero v zmago, toda tudi z globoko zavestjo o stinih težavah, ki so čakale v tej borbi tako našo Partijo, kakor naše ljudstvo. Borba za osvoboditev države je bila zaključena z zmago. Ustanovljena je bila ljudska oblast. Po vojni smo se spopadli z gospodarsko nerazvijenostjo naše države in dosegli v teh kratkih letih pomemben razvoj. Ob dnevu borca lahko z zadovoljstvom ugovarjamo, da smo dosegli storili vse, kar je bilo v naši moči. Zmage v preteklih šestnajstih letih nas navdajajo z radostnim upanjem, da bo take uspehe tudi naša prihodnost in naša prizadevanja za srečo in boljše življenje naših narodov.

Nobena ovira ne more ustaviti navdušenih mladincev — kjer odpove orodje, sgrabijo pridne roke

Na tabore in v kolonije!

»Nasvidenje! Nasvidenje!« bo danes popoldne zaklical 50 glavne na novoizbranih kolonizatorju in dokler vlak ne bo izgnal za brljanskim ovinkom, ne bo konec mehantja z ročniki in rokami. 50 medvedkov in žebelic bo odpotovalo na tridesetinski tabor v Rabac pri Ljubljani, kjer si bodo ob morju privoščili vsega, kar se more želelo mlado, veselo srce. Ze večraj je prav tja odpotovalo 40 tabornikov in tabornice, dijakov novomeške gimnazije, čez tri tedne pa jih bodo v Rabcu zamenjali člani taborniških druščin iz Črnomlja, Sentjerneja in Straže-Toplje. Tam bodo od 28. 7. do 12. 8.

taborniki tudi novomeški učiteljski, nato pa bo v Rabcu še tabor dolenjskih vajencev in poseben tabor otrok iz nabega okraja.

Počitnice so tu. Na vse strani odhaja mladina v kolonije in na tabornje, da si tam nabere zdravja in moči za novo delo v jeseni. V Poljanah je 51 otrok, ki jim je kolonija pripravil Svet za socialno skrbstvo OLO; čez tri tedne jih bo zamenjalo 50 otrok padlih borcev, ki jim bo priredila odhiti Zveza borcev. V ponedeljek se je odpravljalo v Portlopož 40 otrok, sledili pa bosta še dve izmeni. Tja bo šlo v avgustu tudi 20 otrok iz pomožne šole v Smihelu. Preurejeni dom v Portlopožu, ki ga je prevzel OLO Novo mesto, je letos sprejel prve goste in vse kaže, da bodo počitnice na slovenski obali nad vse lepe.

Zveza borcev je v Bakru uredila svoj dom, na vrtu poleg doma pa bo tudi lep tabor. Več kakor 200 otrok padlih borcev bo tu preživelo lepe počitnice. Rdeči križ pošilja otroke na Debeli rtič (68), gasilci pa bodo poslali 10 otrok v Strunjan. Socialno zavarovanje bo poskrbejo za počitnice otrok svojih zavarovalcev, ki bodo letovali v Bohinj, v Kranjski gorji in v Gozd-Martuljku. V Avstrijo je

odpotovalo v mladinske zabavišnice v Sekiro ob Vrškem jezuru 37 dolenjskih otrok, na

Počitnice blizu Dunaja pa bo odšlo 35 naših otrok. Na raznih taborih in kolonijah bo letos kakih 1000 do-

lenjskih otrok. Lepe počitnice jim bodo omogočili starši, pa tudi izdatna pomoč ljudske oblasti, okrajnega zavezovalca za socialno zavarovanje in zlasti še bošati prispevek Rdečega križa v hrani. Taborniki, društva prijateljev mladine, mladinske in pionirske organizacije, Zveza borcev, gasilci, RK in evelti za zdravstvo in socialno skrbstvo bodo poskrbeli, da bo mladina prišla nazaj zdrava, odporna in sposobna za delo v šoli, v delavnici in v podjetjih.

Prijetne počitnice, veseli odhidi in čimveč zabave — to želimo vsem, ki se te dni za nekaj časa poslavljajo od domačih krajev!

Kanižarski rudarji za svoj praznik

Rudarji iz Kanižarice bodo praznovali svoj praznik v času od 30. junija do 7. julija. Poleg množičnega zborovanja v proslavo praznika bodo izdali jubilejno številko svojega glasila »Belokranjski rudar«, organizirali delavske igre ter otvorili na novo urejeno zabavišnico z betoniranim plesiščem v Kanižarici. Glavno slavlje, t. j. proslavo 100 letnice delovanja rudnika pa bodo praznovali jeseni, ko bo odprt novoizgrajeni vpadnik. Začetek obratovanja

omenjenega objekta bo pomenilo za kanižarske rudarje prelomnico med skrajno primitivnim načinom rudarjenja in prehajanjem v jamo na eni strani ter prehajanjem k sodobnim metodam rudarjenja in povečanjem kapacitete proizvodnje na drugi strani.

Novomeški taborniki — zmagovalci v republiškem mnogoboju

Festivala telesne kulture so se v Ljubljani udeležili tudi člani Rodu gorjanskih tabornikov iz Novega mesta. Taborniki so v parku Tivoli in s približno 40 člani in članicami nastopili v mnogoboju Združenja tabornikov Slovenije za leto 1957. V postavljanju šotorov, signalizaciji in orientacijskem teku so v vseh starostnih kategorijah dosegli več prvih, drugih in tretjih mest. V skupni oceni so dobili največje število točk in s tem že drugič postali prvaki taborniškega mnogoboja. V nedeljo popoldne so dobili za nagrado kompleten nov šotor in vrsto diplom.

Prvih so novomeški taborniki zmagali lani na zletu slovenskih tabornikov v Kumrovcu.

Notranjepolitični tedenski pregled

Kongres socializma

Kongres delavskih svetov Jugoslavije, ki je bil pretekli teden v Beogradu, se je prav gotovo uvrstil med najvažnejše dogodke v našem povojnem dopolnjenju. Primerjali bi ga lahko le z nekaterimi izredno važnimi zgodovinskimi odločitvami. Tega nam ne kaže samo dejstvo, da je bilo v Beogradu zbranih nad 1700 delegatov, predstavnikov delavskih svetov, da so kongresu prisostvovali gostje iz 25 držav, da je kongres delal v šestih komisijah in je v razpravi sodelovalo 440 govornikov. Vse to so le bolj zunanji podatki, s katerimi ni moč pokazati izredno visoke socialistične zavesti, ki je prišla do izraza na kongresu, niti ne delovnega vzdušja, ki je najlepše viden iz podatka, da so dali delegati našim državam in družbenim organom nekaj nad 1500 predlogov.

Na kongresu je bilo sedem referatov in sicer referat, ki ga je imel na plenarni seji predsednik Centralnega sveta zveze sindikatov Jugoslavije tov. Djuro Salaj o izkušnjah in perspektivah samoupravljanja proizvajalcev v Jugoslaviji in šest referatov, ki so obravnavali ožje področje dela posameznih komisij. Toda že iz pozdravnega govora predsednika republika tov. Tita lahko povzamemo nekaj tistih ugotovitev, ki so prevemale ves kongres in se prepletale skozi vse njegovo delo. To je neizbrisna resnica,

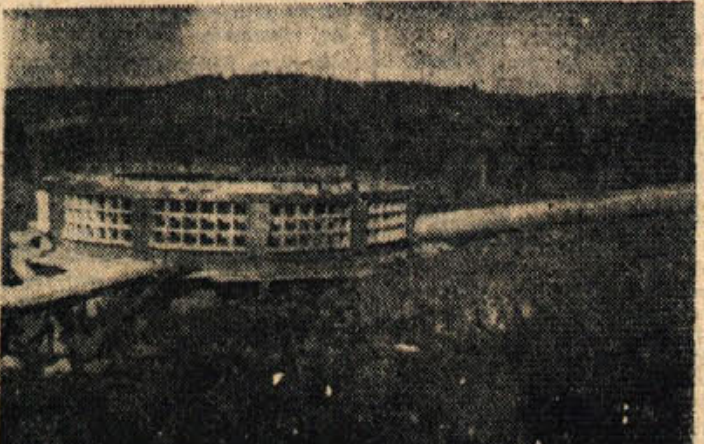
da je bil sklep o izročitvi tovarn in podjetij v upravljanje delavcem pred sedmimi leti, eden od največjih, lahko rečemo, eden od zgodovinskih aktov v razvoju naše socialistične družbene ureditve. Cilj tega ukrepa je bil omogočiti delavcem, da maksimalno razvijejo svoje ustvarjalne sposobnosti in pobudo, da zagotovimo demokratizacijo v gospodarstvu, zasnovano na širokem sodelovanju delavcev, ne samo v upravljanju proizvodnje, marveč tudi v nadaljnjem razvoju proizvodnje in razdelitve. Sedem let dela delavskih svetov je več kot potrdilo njihovo življenjsko silo.

Toda kongres delavskih svetov še zdaleč ni imel naloge, da z nizanjem uspehov pokaže na rezultate dosedanjega dela, marveč da na osnovi tehne presoje izkušenj pokaže na tisto upravljanje, ki jih je treba za boljše delo in hitrejši napredek še urediti. Na najvažnejše slabosti je opozoril v svojem pozdravu že maršal Tito, ko je dejal, da so to: ... v prvi vrsti lokalizem, pozabljanje na interese vse skupnosti. Ta lokalizem se včasih kaže v različnih oblikah in je nezdružljiv s pravihim razumevanjem socialističnih odnosov v naši skupnosti. Ne smemo pozabiti, da je naša socialistična družba en sam velik kolektiv, v katerem morajo biti istovetni interesi posameznika z interesi

vse skupnosti. Zelo škodljivo je za skupnost, če ne vladajo med tovarnami in podjetji socialistični odnosi, marveč načelo močnejšega. Nelojalna konkurenca in ustvarjanje več podjetij iste vrste — samo da bi konkurirali takim podjetjem, ki že obstoje — je zelo škodljiva, ker povzroča odlične investicije, ki bi jih lahko mnogo koristneje uporabili za druge namene. Prav tako je škodljiv pojav, da se posamezna podjetja skušajo izogniti kooperaciji, ki omogoča cenejšo proizvodnjo posameznega artikla itd. Take in podobne slabosti morate odstranjevati, ker bo to v korist tako samih delavcev, kot vse naše skupnosti.

Razprave na kongresu so te napake in slabosti ostro grajale. Prav tako ostro pa so opozorile tudi na druge pomembne pomanjkljivosti, na številne vrzeli v našem gospodarskem sistemu, ki so nastale zaradi zaostajanja za razvojem družbene in delavskega upravljanja. Toda vse te kritike, pripombe in predlogi so bile izrečene trezno, z jasnim občutkom za to kar je realno, kar je v korist nadaljnji graditvi socializma.

Prav nič ni bila pretirana izjava, ki jo je dal eden izmed številnih opazovalcev na kongresu, da je tak razgovor, tak posvet mogoče samo v socialistični državi, pri delavskem razredu, ki je popolnoma enoten in ki ima izredno visoko socialistično zavest. Zato, ker so bili vsi napori predkongresnih priprav in samega kongresa usmerjeni prav na utrditev delavskega upravljanja, na krepitev socialističnega družbenega razvoja, in odveč trditve, da je bil to kongres socializma.

Pogled na gradnjo nad zajetjem črnomljskega vodovoda (Foto Ivan Kastelic)

Zvonko Perc, tajnik OLO Novo mesto:

Delež uslužbencev v družbenem upravljanju

Našel sem neke stvari, ki bi jih morali vedeti in znati vsi državni uslužbenci in uslužbenci gospodarskih organizacij. Dodal bi še nekaj vprašanj glede medsebojnih odnosov uslužbencev ljudskih odborov, klanov, družbenih organizacij in podjetij. Znano je, da neurejeni odnosi zelo slabo vplivajo na delo. To predvsem občutijo naši delovni ljudje, zaradi katerih pravzaprav imamo našo upravo in uslužbenca.

Praksa kaže, v marsikaterem primeru, da posamezni uslužbenec ustanov in podjetij menijo, da so nekaj posebnega, da so nekaj sami zase, da so neodvisni. Uslužbenec v podjetjih večkrat mislijo, da lahko delajo popolnoma ločeno od uslužbencev ljudskih odborov, brez vsake povezave. Vendar ni tako; takšno mišljenje je zelo zgrešeno. Tudi pri nekaterih občinskih ljudskih odborih srečamo taka naziranja, kar je še bolj napačno. Vsi si moramo predstavljati — in tako tudi je —, da je uslužbenec aparat od vrha pa do najmanjšega podjetja en sam aparat, ki dela in ki mu je poverjeno upravno, strokovno in administrativno delo v našem širokem družbenem upravljanju. Tudi aparat mora biti med seboj trdno povezan in enoten kar naj prepreči napake, ki bi zavirale družbeno upravljanje.

Tu smo, da ljudem pomagamo!

So primeri, ko morajo ljudje prehoditi deset in deset kilometrov, pa bi jim tega ne bilo treba, če bi bili uslužben-

ci bolj prožni in če bi se vedno zavedali kaj je njihova dolžnost. Primer: državljani imajo sečno dovoljenje, na podlagi katerega mu logar odkáže kaj lahko seka. Preden pa človek dobi logarja, mora prehoditi potov in narediti precej nepotrebnih ušnih prošelj, da končno le lahko podre nekaj dreves. Drug primer: državljani je lani posekal nekaj lesa na podlagi sečnega dovoljenja. Plačal je predpisano takso, denar leži v zadrugi, ki ga pa ni plačala naprej. Človek prosi za novo sečno dovoljenje, toda ne more ga dobiti, ker lanska taksa baje še ni plačana. Človek gre na občino in spet domov, dobi odgovor, da takse še ni plačal, čaka, se jezi in upravičeno kritizira, ker je že lani izpolnil svojo dolžnost, toda ni je v tem primeru izpolnila občina, ne revirna gozdna uprava in ne zadruga. V tem primeru je uslužbenec v KZ povzročil državljani precejšnjo zamudo časa, naredil mu je veliko nepotrebnih stroškov, sprožil pa je tudi upravičeno jezo in očitke, da so vsi uslužbenci neposobni in birokratski. Lahko pa bi temu človeku na krajevnem uradu s telefonom v pol ure vse uredili!

Zgodi se, da je ljudski odbor sklenil, da se v neki ustanovi uredi delovno razmerje; upravni odbor je določil, da se to naredi, uslužbenec pa sklepa ni izvršil, ker se boji zamere in tako povzroči ustanovi škodo. Takih primerov pogosto ni hče ne obravnava.

Zgodi se, da uslužbenec v podjetjih dajejo nepravilne in neresnične podatke upravnim odborom ali delavskim sve-

tom. Na osnovi teh podatkov organi sklepajo in podjetje lahko zaide v težave, pa tudi v milijonsko škodo. Zaradi velike zamude časa, škode in novih stroškov je družbeno upravljanje v tem podjetju okrnjeno. Zaradi nevestnega uslužbenca imata družba in kolektiv samo škodo. Zaradi takih posameznikov se zmanjšuje vloga družbenega upravljanja. Biti pa bi moralo prav narobe: uslužbenec naj bi ob dobrem strokovnem in političnem delu nenehno poglabljali in izboljševali družbeno upravljanje.

Da bi lahko dobro delali in koristili družbi, moramo spremljati domače notranje politično življenje, se zanimati za naš splošni razvoj in seveda vedno poglabljati naše strokovno znanje. Ljudem, njihovim navadam, željam in potrebam moramo prisluhniti in jih pravilno usmerjati v njihovo in družbeno korist. Uslužbenec mora biti vedno na mestu, iskati in moramo vsestranske povezave in odklanjati take in podobne napake. Znati pa moramo pomagati pri vsestranskem utrjevanju družbeno upravljanja, kar je v pogojih socialističnega reda naša velika dolžnost.

Za večjo samostojnost podjetij

Iz prakse delavskega upravljanja — Kaj predlagajo podjetja lesne stroke

(Nadaljevanje in konec)
Skladu za samostojno razpolaganje bi s tem zagotovili potrebno stalnost in z njim bi se lahko začelo tudi varčevati; podjetja bi v teh skladih načrtno zbirala sredstva in bi tako tudi lažje začela pametneje ukrepati v smislu, za katerega je sklad bil ustanovljen. Podjetja lesne stroke menijo, da bi je do očne stalnostjo sredstev za daljšo dobo delovni kolektiv lahko preudarno gospodarili s skladom za prosto razpolaganje.

KAJ PA DEVIZNA SREDSTVA
Od leta 1956 dalje proizvajajo ne dobe neposredno mobenih deviz. Odvisni so od izvoznikov, če jim ti odstopajo del enega odstotka, ki ostaja njim. Nakup deviz je namenjen samo za nabavo potrošnega materiala in

nadomestnih delov, medtem ko morajo podjetja za nabavo strojev, za kritje potnih stroškov in za podobne izdatke kupovati devize po višjih tečajih na deviznih obračunskih mestih. Podjetja menijo, da naj bi se jim do deljevala 5% od ustvarjenih deviz, s katerimi bi prosto razpolagala. Tak del deviznih sredstev bi jim bil nujno potreben zato, da bi lahko naglo zadostila hitremu prometu plačevanja z različnimi deviznimi sredstvi za nabavo uvoženega materiala. Podjetja lesno-industrijske stroke izvažajo blago v države z močno valuto. Če bi jim predlagani odstotek od doseženih deviz pustili, bi laže poslovali kot zdaj. Saj so prisiljena kupovati na obračunskih mestih po zelo visokem tečaju je nevrstne devize. Čeprav imajo industrijska

Drugačen bi moral biti po mnenju podjetij lesne stroke tudi odstotek delitve premij. Zdad dobe izvozna podjetja 30% premije, proizvodna podjetja pa 70%. Odnosi med številiom zaposlenih, odgovornostjo za kvaliteto, količino in dobavnimi roki, skrbjo za izvoznim obratnim kreditom, predvsem pa prostev izvajalim značaj podjetij lesne stroke, so v primerjavi z izvoznimi podjetji popolnoma drugačni kot pa jih sedanja praksa priznava oz. nagraduje. Lesno, industrijska podjetja predlagajo zato revizijo odstotkov delitve premij, pa tudi spremembo delitve samih odstotkov.

SPREMEMBE TUDI V ODKUP LESNA

Zaradi neenakih pogojev v eksploataciji še hlodovina v Sloveniji (v primerjavi z ostalimi republikami) povprečno za 3000 din dražja kot drugje, čeprav so cene maksimirane. Podjetja zato predlagajo, da bi cenno hlodovini in lesu sprostiti. Novi zvezni predpisi naj bi omejevali promet z lesom in ga

usmerjali na ta način, da bo dobival surovino samo tisti, ki je nanjo gravitacijsko navezan in hkrati pooblaščen, da jo predeluje.

Potrebna bi bila tudi uredba o odkupu in prometu z lesom, ki naj bi zagotovila enake pogoje za nabavo hlodovine v vseh republikah. Cena naj bi bile v vseh republikah prosto sestavljene, vendar čim enotnejše; ne bi se smelo ponavljati, da je v Sloveniji hlodovina kar za 3000 din dražja samo zato, ker eksploatacijske dejavnosti nima v rokah lesna industrija. Podjetja končno predlagajo naj bi se v vsej državi uredil enak in uravnotežen sistem gozdnih taks; dajal naj bi prednost proizvodnji tistih lesnih sortimentov, ki jih najbolj potrebujemo.

Podjetja menijo, da bi s takimi ukrepi v resnici dobila večjo samostojnost, predvsem pa večjo ekonomsko učinkovitost, saj jih nekateri sedanjih predpisov in naštetih varokov močno ovirajo v nadaljnjem razvoju.

Slovesen zaključek šolskega leta na novomeški gimnaziji

Novomeška popolna gimnazija je letos prav slovesno zaključila šolsko leto. V sredo 26. junija so se ob 9. uri dopolnje sbrali dijaki, učiteljski zbor, mnogi stari in tudi ostali prebivalci v dvorani Doma JLA in zaključili proslavo. V prvem delu je simfonični orkester JLA in KD »Dušan Jereb« pod vodstvom dirigenta kapetana Josipa Jankoviča izvajal koncert izbranih simfoničnih del. Zaradi izvirne in dinamične izvedbe je koncert nudil tudi zahtevnemu poslušalcu bogat užitek. Dirigent je prejel v zahvalo lep slopek nageljnove. V odgovoru za zahvalo dijaki in učitelji želijo, naj bi simfonični orkester tudi v bodoče v krajših koncertih za dijaštvo vzbujal smisel in razumevanje za simfonično glasbo. V drugem delu proslave je zbrane nagovoril predsednik šolskega odbora gimnazije tov. Leo Perhac. Poudaril je, kako velik pomen ima znanje in izobraževanje današnje družbe. Socialistična skupnost ima neposreden interes na pravilnem delu naših šol. Dijaki se preko šolskih skupnosti in zastopnikov v šolskih odborih vključujejo v proces graditve socialistične demokracije, pri tem pa si pridobivajo bogate izkušnje za poznejše življenje. Pohvalni je velik odziv dijakov v mladinski

delovne brigade in poudaril vrednost fizičnega dela za osebno vzgojo in razvoj človeške družbe. Zaslug za lep uspeh na šoli je na eni strani pri dijakih, pa tudi vzgojiteljski kadre, ki so izvajali mnogo truda za napredek, posebno več kakor zahteva poklicna dolžnost.

Ravnateljica prof. Palma Kasešnik je nato natančneje navedla učni uspeh po razredih. Izdelala je 78 odstotkov dijakov, v nižjih razredih 75 odstotke, v višjih pa 88 odstotkov. Vrstni red najboljših razredov je sledeč: VII. razr. 89 odstotkov, I.a (klasični) in VI. razr. 89 odstotkov, III.a 87 odstot., II.a (klasični) 86 odstot., III.c, I.b itd. K maturi se je prijavilo 32 kandidatov. Rasen enega po pravem izpitu so vsi uspešno opravili maturo. Večina maturantov dela že v delovnih brigadah. Zahvalila se je vzojtelcem za delo in trud, za pomoč pri organiziranju delovnih brigad, šolskega odbora za pomoč pri vodstvu in upravljanju, dirigentu in članom orkestra pa za lep koncert.

Šolski odbor je nagradil s izbranimi knjigami 37 odličnikov, po hvali pa je polimensko 89 dijakov, ki so s prav dobrim uspehom končali šolsko leto.

KRATKE IZ RAZNIH STRANI

● V Trstu je bil zadnji kongres KP Tržaškega ozemlja, kajti tržaška partijska organizacija bo postala avtonomna federacija italijanske KP. — Vodstvo je bilo le neznamno spremeno in tudi politično je ostal Vidali na starih položjih ekonomskih in socialnih problemov ter tehnične pomoči. Zahodne države zastopajo stališče, da bi bilo treba skrebiti dejavnost OZN na področju tehnične pomoči, medtem ko male in srednje države zagovarjajo nasprotno stališče.

● Francoska radikalna stranka se je popolnoma razcepila. Bivši predsednik francoske vlade in radikalni prvak Mendès France je sklenil, da bo izstopil iz vrst, da ne more več voditi stranke, v kateri ne spostojajo načeli discipline in volilnih obljub.

● Korejsko vprašanje je spet prišlo v ospredje, ko so ZDA sporočile, da bodo južno-korejsko armado opremile s modernim atomskim orožjem. Na ta ukrep je kitajska vlada odgovorila s ostrim opozorilom ameriški vladi, da bo nopolila vse poselitve, za kar, ki ga namerava storiti. Kitajska in severnokorejska vlada sta predlagali sklicanje mednarodne konference o korejskem vprašanju.

● Petnajst članov kanadske skupine sil OZN v Egiptu je ponudilo svojo kri za jugoslovanske vojake, ki so bili ranjeni, ko je pri opravljanju dolžnosti njihov kamion zavozil na mine, pri čemer je en član jugoslovanske posadke izgubil življenje.

● V Rudimpešti je bila prva vsedravsna konferenca madžarske socialistične delavske partije po oktobrskih dogodkih. Razpravljali so predvsem o udržiteljnosti enotnosti. Mnogo ostreje so napadli oktobrsko vodstvo, ki so ga označili kot izdajalstvo, kot pa politiko Rakosija in Góreja. V stranki je sedaj 345.73 članov, kar je 40,2% prejšnjih članov.

Spoštovanja vredni preprogi

V džamiji Mustafa-paše v Skoplju sta dve preprogi (Gili-ma), največji v Jugoslaviji. Dolgi sta po dvajset in široki po sedem metrov. Izdelani sta bili 1933 v Novem Pazaru.

Prosimo za pomoč!

Nesramnost kolezarjev, zadnji teden pa celo »mopedistov«, presega v Novem mestu že vse meje. Nešteto je pritožb, da se

KRI ZA ŽIVLJENJE

Pretekli teden so oddali kri v novomeški transfuzijski postaji naslednji uslužbenec in uslužbenec Občinskega ljudskega odbora Novo mesto: Polonca Kos, Stefka Berglez, Ruža Modic, Ivanka Zorko, Vida Petrovič, Milena Simič, Tone Valentinčič, Ljubo Muren, Silvo Požar, Jože Krov, Franc Avsee ter Marija Zupančič in Justil Damjanovič, gospodinjica Ragovega.

morajo peči na lesenem mostu na Loki kot v Rašovem logu čedalje bolj umikati brezobzirnim kolezarjem, ki drvijo po prepovedanih poteh in ogrožajo življenja pešcev in otrok. Pred dnevi sta čez most na Loki peljala večerica kar dva kolezarja, tako da sta se jima dve tovarnici s težavo in zadnji hup umaknili, sicer bi bili lahko težko poškodovani. Mimo okrajne barake pri Novem trgu vozijo delavci in nameštenci, kakor da ne bi bilo nobene prepovedi. Na hodnikih pred osnovno šolo in gimnazijo smo priče pravecah dirk mladih divjakov, ki ne poznajo nobenega obzira.

Zato prosimo organe LM, da z energičnimi ukrepi to divjašvo že vendar končno zatrosijo. **Številni prizadeti**

Kako upravljamo socialno zavarovanje

VEČ DOHODKOV, PA TUDI VEČ IZDATKOV ZA POVEČANO ZDRAVSTVENO DEJAVNOST
Služba socialnega zavarovanja je lani imela nekaj več dohodkov kot jih je predvidela v svojem proračunu. Plačni sklad v okviru se je v primerjavi z letom 1953 močno povečal, višja pa je bila tudi povprečna plača na enega zavarovanca (za 959 din več kot v letu 1955). Gospodarske organizacije, uradi, ustanove, družbene organizacije, zasebni delodajalci in drugi, ki plačujejo po 40% prispevna stopnje, so vplačali lani 573.427.967 din; 25% prispevek od gospodinjstev pomočnice, pogodbenih zavarovancev, duhovnikov — članov CMD itd. je znašal 4.011.409 din, 12% prispevek vajencev, sezonskih kmečkih delavcev in drugih pa je dal 4.317.195 din. Od oseb, ki so začasno izven delovnega razmerja, je zavod dobil 1.818.030 din, prispevek za zdravstveno varstvo upokojenecv po stopnji 11% pa je dal 19.773.424 din. Zavod je mimo gornjih dohodkov, upošteva še ostale prispevke, lani skupno dobil 822.195.004 din, kar je za 16.147.570 din več kot v letu 1955.

Ševeda so izdatki za zdravstveno zavarovanje v primerjavi z letom 1955 močno narasli. Povprečna cena posameznih zdravstvenih storitev in cena oskrbnega dneva v bolnišnicah se je zvišala, povečala pa se je tudi ostala zdravstvena dejavnost. Medtem ko je bilo leta 1955 v okviru 113.212 ambulantnih pregledov, jih je bilo lani 132.412, od tega v Novem mestu 33.265, v Črnomlju 20.328, v Mokronogu 4240, v Trebnjem 6971, v Žužemberku 4744, v Semicu 4594, v Metliki 11.973, v Kostanjevici 1973, v Senti-jernej 5665, in v Dol. Toplicah 5680. Na domu so obiskali zdravniki tudi precej več bolnikov kot leta 1955: v Novem mestu 3533 obiskov, v Črnomlju 1076, v Mokronogu 498, v Trebnjem 320, v Žužemberku 199, v Semicu 211, v Metliki 896, v Kostanjevici 116, v Senti-jernej 183, v Dol. Toplicah 176.

V Novem mestu je bila še izboljšana služba specialistov za razne bolezni. Lani je bilo specialističnih pregledov: okulističnih 1109, dermatoloških 765, nevroloških 357, otorinolaringoloških 378, pediatričnih 2650 in kožno-veneričnih 949.

Zobnih storitev je bilo lani 7772, v letu 1955 pa 7056. Oskrbnih dni v bolnišnicah pa je bilo lani nekaj manj — 56.942, leta 1955 jih je bilo 57.631. V novomeških bolnišnicah se je leta 1955 zdravilo 3195 zavarovanih oseb, za katere je bilo za 31.651 oskrbnih dni 30.470.820 dinarjev stroškov. Lani se je zdravilo 526 zavarovancev manj, bilo pa je 1099 oskrbnih dni več kakor v l. 1955. Stroški zdravljenja so narasli kar za dobrih 11 milijonov dinarjev. Povprečna cena oskrbnega dneva v novomeških bolnišnicah je bila predlanskim 962 din, lani pa 1268 din. Splošna povprečna cena v vseh bolnišnicah je bila 1955, leta 1955 din, lani pa 1234 din.

Lekarniški stroški: Pri pisanju receptov lani ravno nismo varčevali, saj je bilo izdanih kar 20.559 receptov več kot v letu 1955 (leta 1955 — 75.661 receptov, lani — 96.220 receptov). Res je, da so prej zdravniki pisali več zdravil na enem receptu, lani pa so to nekateri opuščali.

S sprejema brigad na novomeškem Glavnem trgu predzadnjo soboto

V TEM TEDNU NABIRAMO:

- Cvet arnike (400 din), bezga ostega (200 din), rdece detelice (100 din), lipe (200 din), rmana s peclji (50 din), kamelice samo cele glavice (240 din).
- List ozko-listnega trpotca (80 din), breze (22 din), melise (150 din), hribske rese brez pecljev (500 din), pelina (70 din), gozdne jagode (110 din), šmarnice (120 din), stezenovec (200 din).
- Rastlino ptilec kaše (200 din), gladniška (40 din), jelčičnica (120 dinarjev), ženklica (140 din), materine dušice (45 din), krvavega mlečka (100 din).
- Lubje češminovih korenin (120 din), krhlike (60 din).
- Korenine baldrijana (260 din), ženklica (250 din), šmarnice (300 dinarjev), gladeča (58 din), regrata (116 din), habata (40 din).
- Seme jesenskega podleska (300 dinarjev).
- Suhe borovnice (600 din).
- Obvestilo, Pohitite z nabiranjem brezovega lista!

V vsako hišo DOLENJSKI LISTI

podjetja s svojim izvozom pridobivajo državni čvrstjeje devize, so ob sedanjih deviznih predpisih v slabšem položaju v primerjavi z drugim podjetjem. Tako stanje prav gotovo ne vpliva vzpodbudno na povečanje izvoza iz te panoge.

Lovec in pol

Marsikateri lovec se lahko pohvali s tolikim »lovskim blagrom« kakor Haško Saksonovič, kmet iz Teočaka. Od začetka letošnjega pomladi do danes je že ujel in pobil 35 odraslih jazbecv.

RAZPIS

Upravni odbor KMETIJSKE ŠOLE GRM PRI NOVEM MESTU razpisuje vpis za VEČJE ŠTEVILO GOJENCEV v šolskem letu 1957/58. Pogoji za sprejem: starost nad 16 let, uspešno dokončana osnovna šola; gojenec mora biti telesno in duševno zdrav, imeti mora veselje do dela v kmetijstvu. Šola je enoletna. Vsi gojenci imajo celotno oskrbo v internatu. Vzdrževalna znaša 4000 din mesečno. Za dodelitev štipendije naj se kandidati obrnejo na pristojno kmetijsko zadrugo. Lastnoročno napisane prošnje je treba poslati na upravo šole najkasneje do 15. avgusta. Prošnja je treba priložiti: zadnje šolsko spričevalo, izpisek iz matične knjige, zdravstveno spričevalo, življenjepis in obvezo o plačevanju vzdrževalnine.

UPRAVNI ODBOR
KMETIJSKE ŠOLE GRM — NOVO MESTO

Razpis

Uprava PAPIRNIC VEVČE, Vevče p. Ljubljana-Polje bo v šolskem letu 1957/58 vpisala v I. letnik Industrijske papirniške šole v Vevčah večje število moških gojencev.

Pogoji za vpis so naslednji:

1. starost ne manj kot 14 in ne več kot 18 let,
2. duševno in telesno zdrave,
3. veselje do papirniške stroke,
4. uspešno dokončan 4. razred gimnazije ali osemletka; v izjennih primerih trije razredi gimnazije, vendar z obveznostjo, da se bo tak gojenec udeležil sprejemnega izpita v septembru 1957.

Solanje traja tri leta. Šola ima lastni internat, kjer so učenci v popolni oskrbi. Razmerje med podjetjem in starši odnosno varuhi gojencev bo urejeno s pogodbo.

Prošnjam za vpis, ki morajo biti naslovljene na upravo Papirnice Vevče, je treba priložiti: rojstni list, zdravniško potrdilo in zadnje šolsko spričevalo.

Za natančnejše informacije se obračajte na upravo podjetja.

Kako smo v Zalogu pri Šmarjeti prvič svobodno volili Drobne o tovarišu Titu

(Anekdote o vrhovnem komandantu iz NOB)

Spomin iz borbe in graditve naše ljudske oblasti

Pomlad leta 1942 je prinesla tudi v Šmarjeto in okolice marsikaj novega. O partizanih se je dotlej le govorilo in le malo kdo je katerega že videl, čeprav so to vsi želeli. S toplimi pomladnimi dnevi pa so se začeli tu pa tam pojavljati partizani, po dva, trije in več. Tudi prvi borci iz teh krajev so odšli v partizane. Italijanske karabinjerske patrulje so bile čedalje redkeje. Raje so tičali v svoji postojanki v Škocjanu. Pomlad jih je pa odnesla tudi od tam. Neke nedelje so zbežali. Tako je nastalo svobodno ozemlje. Najbližje okupatorjeve postojanke so bile v Novem mestu, Mirmi peči, Mokronogu, Zameškem in v Sentjerneju. Ves prostor med temi postojankami je pa bil prost in svobodno. Okupatorji seveda niso bili tako hudo do daleč, vendar so ljudje laže dihal. Partizani so povsem zagospodarili v teh krajih in postali vsakdanji gosti po vaseh. S prihodom partizanov je nastala tudi politična aktivnost. Dobivali smo poročila, imeli smo zborovanja in mitinge, uničevali smo slike Emanuela in duceja in italijanske zastave itd. Najvažnejše je bilo to, da so se že v začetku junija začele po vaseh volitve v narodnoosvobodilne odbore.

V Zalogu pri Šmarjeti je bil izvoljen prvi osvobodilni odbor v soboto 13. junija 1942. O volitvah so vaščane že nekaj dni prej obvestili aktivisti. Jaz sem bil v devetnajstem letu in sem premišljeval, kakšne bodo te volitve. Ni nisem vedel, kakšne pravice in dolžnosti ima volilec. Spominjal sem se volitev pred sedmimi leti (maja 1937). Takrat sem bil šolar, star 12 let. Ko sem v nedeljo popoldne šel na vas, sem na mostu opazil dva žandarja, ki sta ustavila vsakega odraslega moškega. Ko smo radovedni otroci prišli bliže, smo slišali, da priganjajo vsakega naj gre v Šmarjeto voliti, in tudi koga naj voli. Kdaj pa kdaj je pripeljal mimo osebnih avto, dolečen, da vozi na volišče »prave« volivce, ki so jih posadili v avto žandarji. Toda le malo jih je odšlo z avtom. Izgovarjali so se, da so že volili. Dobro se še spominjam, kako so mojega sosedo Kolencu navijali na vse načine. Komaj so jim izvil, če da je že bil v Šmarjeti in je volil. V svoji otroški pameti sem si želel, da bi bil star 21 let, ker bi imel pravico voliti in na volitve bi se peljal z avtom, (saj se še nikoli nisem).

Te volitve sedaj pa so bile drugačne. Komaj sem čakal, da bo ura pet popoldne, ko bomo šli na volišče. Šla sva s sedem Kolencem. Volišče je bilo pred hišo posestnika Antona Sinkovca, sredi vasi. Tokrat ni bilo žandarjev. Za mizo pod kostonjem so sedeli: aktivist Franc Karlošek iz Šmarjete ter neki tovariš in tovarišica. Ti trije so vodili volitve. Ljudje so prihajali iz vseh koncev vasi, nekateri naravnost od dela na njivi. Ena skupina je prišla z dela pod Breznikom, s pesmijo. Prišlo so tudi žene in dekleta, kar nerodno jim je bilo, saj so prvič v zgodovini imele volilno pravico. Bila je zbrana malone vsa vas, še otroci so prišli pogledat. Preden smo pričeli voliti, je aktivist Franc Karlošek še enkrat pojasnil zakaj smo se zbrali, kaj treba da izvolimo pa tudi sam način volitev. Videli sem, da se to popolnoma razlikuje od volitev, o katerih sem nekoč slišal. Takrat so volili po spisku, javno. Te naše volitve pa so bile tajne. Vsak od nas volivcev je vzel papir in svinčnik in napisal, kjer je hotel, imena petih vaščanov, kolikor jih je bilo potrebno za novi odbor. Tisti od teh petih, ki bo dobil največ glasov, bo predsednik prvega svobodno izvoljenega odbora v vasi. Nekateri so pisali kar na volišču, nekateri pa so šli domov ali v sosedovovo hišo, kjer so razmišlili in potem napisali svoje kandidature.

Ko so vsi volilci oddali prepognjene listke z napisanimi imeni volilnih komisij, se je že zmrščilo in komisija je šla šteti glasove v hišo k luči. Največ glasov so bili dobili Ignac Kolenc, Franc Smrekar, Franc Sinkovec, Lojze Gorenc in Lojze Saje. Kolenc, ki je bil dobil največ glasov, je tako postal prvi predsednik novizvoljenega odbora. Vsi ti imenovani so bili izvoljeni z veliko večino, kar je izpričalo enotnost vseh vaščanov. Ta enotnost je vladala vse do pojavila belogardističnih formacij in propagande, ki pa vendar v vasi ne ob začetku ne pozneje ni dosegla uspeha, ki so si ga beli želeli. Iz vasi je šlo v partizane in se borilo do konca šest vaščanov, več so jih pa preganjali, ker so s partizani simpatizirali in jim pomagali.

Odbor, ki je bil izvoljen na teh volitvah, je potem reševal vprašanje oddaje hrane za partizane, nadalje, skupaj z drugimi odbori, delitev zemlje

v Klevčevu in še več drugih stvari. Ko je prišla svoboda, je Zalog začel novo življenje. Sprva je bil skupaj v enem odboru z vasio Zbure. Prvi predsednik krajevnega odbora po osvoboditvi je bil spet Ignac Kolenc, partizanski borec.

Od tistih volitev, velikega zgodovinskega dogodka za Zalog, je minilo 15. let. Živo so ostale v spominu vsem naprednim vaščanom. Saj je bil to res pomenljiv in odločilen dan: v vojni vihri, sredi Hitlerjeve trdnjave smo šli na volišče in svobodno izvolili svoj odbor. S hvaležnim srcem se spominjam tudi Franca Karloška, ki je še isto leto, izdan od domačih izdajalcev, dal življenje za svobodo. Bil je ustrelen skupaj z drugimi šmarjetskimi aktivisti na neki njivi pri Semčiču.

Pešadijski major
Jože LUŽAR

Pri prehodu čez prago med Nemilo in Vrandukom je komandant spremnega bataljona Vrhovnega štaba ukazal borcem, naj se pomikajo molče. V koloni je hodil tudi tovariš Tito. Kraj, čez katerega so šli, se mu ni zdel nevaren. Ker pa tudi ni vedel za komandantov ukaz, je začel govoriti z borcem pred sabo. Komandant bataljona je slišal govorjenje in se je razhudil: »Kdo tam govori?« — »Tih tovariš, komandant se jezi,« je v šali pripomnil Tito.

Konec leta 1944 so borca spremnega bataljona Djura Mandiča dodelili v spremstvo tovariša Tita. Prve dni je bil Mandič kot spremljevalec zelo plašen. Polotilo se ga je veliko razburjenje in zdelo se mu je, da ne bo kos tej službi. Tovariš Tito je zapazil njegovo razpoloženje in ga je razumel.

Pozval ga je k sebi in mu rekel: »Česa se ti je treba bati? Jaz sem človek kakor ti. Bodi miren!«

Praoslavni višji duhovnik (prota) Karamatijevič, polkovnik ljudske vojske, se je med vojno večkrat srečal s tovarišem Titom. Karamatijevič je vrhovnemu komandantu izkazoval najhujše spoštovanje. Zmerom se je pozdravil z njim zelo nenavadno. Kadar sta se srečala in si podala roke, je prota tovariša Tita objel in ga poljubil na prsa. Tovariš Tito ga je nekoč zaupno vprašal, zakaj ga poljubi na prsa. Prota se je zamislil in slovesno odgovoril: »Na funaško srce, dragi tovariš!«

Srečanje XIII. Proletarske brigade

Letos 7. novembra bo poteklo 15 let, ko je bila v Sjenjaku pri Karlovcu ustanovljena XIII. Proletarska brigada »Rade Končar«. Njen delež za osvoboditev naše domovine je znan. Bila je pomemben nosilec bratstva in enotnosti naših narodov, borila se je v neposredni bližini Zagreba, sodelovala je v bitkah za osvoboditev Srbije in Beograda in v zmagovitem maršu IV. armade sodelovala v vseh bitkah do Zemuna, čez Zagreb do Trsta. V njenih vrstah so se borili prekaljeni borci in mladinci, zagrebški delavci, kmetje in delavci iz Dalmacije, Pričurja, Pokuplja, Zumberka, Like, tu so kovali svobodo partizani iz Bosne, Hercegovine, Sandžaka in Srbije. V njenih vrstah so se borili tudi borci drugih narodnosti: Italijanci, Nemci, Čehi, Rusi in Bolgari.

15. letnico brigade bodo njejni prečiščeni borci slovesno praznovali 2. in 3. novembra v Sjenjaku in pri Sv. Jani (občina Jastrebarsko). Prvi dan minja tudi ljudstvo Bele krajine in Dolenjske, se bomo udeležili tudi prebivalci novomeškega okraja. Dobro se še spominjamo bojev na Suhorju, Sošicah, v Radatovičih, pod Gorjanci in drugje, kjer so naše enote skupno s XIII. Proletarsko brigado uničevale fašiste in kovale svobodo našim narodom. Odbor za proslavo XIII. Proletarske brigade vodi general major Milan Željčič, nekdanji komandant te, s slavo ovenčane brigade.

Minja tudi ljudstvo Bele krajine in Dolenjske, se bomo udeležili tudi prebivalci novomeškega okraja. Dobro se še spominjamo bojev na Suhorju, Sošicah, v Radatovičih, pod Gorjanci in drugje, kjer so naše enote skupno s XIII. Proletarsko brigado uničevale fašiste in kovale svobodo našim narodom. Odbor za proslavo XIII. Proletarske brigade vodi general major Milan Željčič, nekdanji komandant te, s slavo ovenčane brigade.

Danes bo odprta razstava v ŠK Mirana Jarca

Danes ob 18. uri bo v Novem mestu odprta razstava POVOJNA LITERATURA O NARODNOOSVODILNI BORBI, ki jo prireja v počastitev Dneva borca in Dneva vstaje Studijska knjižnica Mirana Jarca. Del razstave, ki vsebuje samostojne publikacije, bo odprt od 3. do 31. julija, deset del štankov in razpisov, ki je razstavljen v čitalnici, pa bo odprt do 8. julija.

Ujev o NOB, gradivo za zgodovino NOB, pokrajinske izdaje in zborniki, knjige o življenju in dogodkih naših ljudi v zaporih in taboriščih, delež naše mladine v borbi, NOB v leposlovju in NOB v glasbi. Številni članki in razprave v periodiki o NOB na Dolenjskem bodo zanimivo pregled, kaj vse smo v naših časopisih in časnikih s tega področja po vojni zapisali.

Razstava vsebuje 8 delov, od katerih jih je sedem s samostojnimi izdajami v avli stavbe, osmi del (članki) pa je razstavljen v čitalnici. Na razstavi so dela državnih voditeljev o NOB, gradivo za zgodovino NOB, pokrajinske izdaje in zborniki, knjige o življenju in dogodkih naših ljudi v zaporih in taboriščih, delež naše mladine v borbi, NOB v leposlovju in NOB v glasbi. Številni članki in razprave v periodiki o NOB na Dolenjskem bodo zanimivo pregled, kaj vse smo v naših časopisih in časnikih s tega področja po vojni zapisali.

Zbrano gradivo pa predstavlja le izbor najvažnejšega; knjižnica žal nima dovolj prostora, da bi pokazala vse bogastvo, ki je o NOB zbrano na njenih policah. Razstavljenih bo 263 knjig oz. primerkov.

Nočni dogodek v Dolu

Od roške ofenzive v avgustu 1942 pa do marca ali aprila 1943 na območju Poljanske doline okoli ni bilo večjih partizanskih enot niti vojaških akcij. To so dobro vedeli tudi fašisti v Starem trgu in na Vimolju pa so si zato od časa do časa upali tudi ponoči v zasede v bližnje vasi. Vedeli so, da skoraj aseherno vas noč za nočjo obiskujejo aktivisti OF, če preko tega ozemlja drže zveze med Belo krajino in Notranjsko ter kočevskim okrožjem. Tod so potovali številni vodilni funkcionarji osvobodilnega gibanja in partizanski enot.

Prvi je prišel v taborišče rajonskega odbora v Debelem vrhu Polde. Bli je moker do pasu in premražen. Kaj se je zgodilo z Jožetom in Rudijem, ni vedel. Menil je, da so ju gotovo ujeli ali ubili fašisti. Sam je potem, ko je preskočil, često pod točo krogel, zbežal do spodnje žage, tam prebredel potok in se čez Prelesje zapodil v breg. V taborišče je prišel okoli 3. ure ponoči.

Drugi jo je primahal, Jože. Ves umazan in z uničeno puščko. Med begom se mu je zapuška v zemljo. Ko je potem streljal, temu je razneslo cev, ker je bila zamašena s prstjo. Tudi on je bil prepričan, da sta ostala dva v rokah Italijanov, živa ali mrtva.

Kmalu je prišel še Rudi. Zdel je pod kupom hlodov na žagi več ur. Ko so utihnili koraški Italijanovi in se oddaljili proti Staremu trgu, je ves premražen vzel na prsto in jo ucvrtil iz nevarnega kraja. In ko so se potem vsi trije srečali pred taboriščem, ceji in zdravi, so se veselo objeli in zavriskali. Naslednjo noč in še naključno potem so spet šli na pot, dokler niso odšli v brigade. Nočni dogodek v Dolu pa jim je še bolj močnil čuti previdnosti. Fašisti in njihovi pomočniki, ki so hoteli prepričati partizansko zvezo preko Poljanske doline, niso prišli na svoj račun. P. R.

Ostanek mož Valjevskega partizanskega odreda, ki je prešel v Bosno v začetku 1942. leta, je bil dodeljen Spretni četi Vrhovnega štaba. Prišla sva s prijateljem v četo, in se počutila kot novince. V zadregi sva, ne veva, kakšen je tukaj red, kakšna disciplina. Ne odmakneva se drug od drugega. Pridejo k nama fantje iz straže, vprašajo, kako je v Srbiji, kako je s tem in onim, ki ga poznajo.

Naslednjeprivolim pa greva pet, šest nrov vstran mimo njega, kakoda se nama mudi. Gledava ga skrivajo. On, Marko se ne jeni, nekaj piše, z beleznico v kolenih in naju sploh ne pogleda. Prišla sva v gozdček.

»Kdo je tisti, ki sedi tamle?«
»To je Marko.«
»Kateri Marko? Kaj je ta Marko?«
»Marko vendar, iz Štaba. Menda je namestnik tovariša Starega.«
»Kakšen je?«
»Bosta videla. Ha, kako si privoščil komandante in druge — višje!«
»Višje naj si kar privoščil, ampak kako ravna s vami?«
»Bosta videla.«
»Kaj bosta videla?«
»Veste, njemu nič ne uide. Za vako malenkost se zanima: če

Najbolje, da se izogiblješ. Cim manj te poznajo, toliko bolje. Veš kaj: umakniva se od tu, da naju ne bo videl. Sicer lahko reče: Kaj pa zijata vame! In potam se zgodi, da storiš kaj napak, bo pa rekel: Seveda, to sta tista dva, ki sta zijala prodajala!... Ni dobro tukaj, boljše bi bilo, da sva odšla v kakšno četo.«
»Morda res, vendar pa veš kaj?«
»Pojdiva mimo njega, kaj?«
»Da greva sem in tja, pogledala ga bova od blizu.«
»Kaj pa če zavpije na naju?«
»Nič hudega, saj sva novinca. Bova rekla, da nisva vedela.«
»Meni se ne ljubi iti.«
»Zakaj pa ne? Bolje sedaj, ko sva novinca,« prigovarja Džoka.

BOŽIDAR JAKAC: BAZA 20 NA ROGU

Zveza borcev Sentjerneji vabi vabi prebivalce, da se udeležijo na Dan borca množičnega obiska partizanskih bolnišnic v Pendičevki. Zbirališče bo pri Kosu v Gor. Vrhpolju ob 5. uri jutraj.

Branko Pavlovič: MARKO

Prišla sva s prijateljem v četo, in se počutila kot novince. V zadregi sva, ne veva, kakšen je tukaj red, kakšna disciplina. Ne odmakneva se drug od drugega. Pridejo k nama fantje iz straže, vprašajo, kako je v Srbiji, kako je s tem in onim, ki ga poznajo.

Naslednjeprivolim pa greva pet, šest nrov vstran mimo njega, kakoda se nama mudi. Gledava ga skrivajo. On, Marko se ne jeni, nekaj piše, z beleznico v kolenih in naju sploh ne pogleda. Prišla sva v gozdček.

RAZPIS NAGRADNEGA NATEČAJA

V počastitev 4. julija — Dneva borca, in 22. julija — Dneva vstaje slovenskega ljudstva,

razpisujeta okrajni odbor Zveze borcev NOV Slovenije v Novem mestu in uredništvo »Dolenjskega lista«

NAGRADNI NATEČAJ za slikanico iz partizanskega življenja

Slikanica naj obdela poljuben motiv iz življenja borb in zmag katerekoli snote narodnoosvobodilne vojske, terenskih zaščitnikov in aktivistov oziroma ilegalnega dela aktivistov KPS ozir. OF, zajema pa naj področje Dolenjske. Obsegati mora besedilo za najmanj 100, največ pa za 150 slikovnih enot običajne slikanice. Izbra motivov, področja, brigad, zalednega oz. ilegalnega dela je prepričana avtorjevi zamisli, slikanica pa mora biti napisana tako, da bo prikazala vso veličino in pomen oborožene vstaje naših narodov proti okupatorjem in domačim izdajalcem. Avtor naj upošteva, da je slikanica namenjena predvsem mlademu rodu, ki spoznava narodnoosvobodilni boj iz pripovedovanja staršev, šole in okolice, v kateri živi.

Za tri najboljše slikanice, ki jih bo ocenila posebna komisija, so pripravljene nagrade: 50.000 din — 40.000 din — 30.000 din.

Razen tega bo uredništvo »Dolenjskega lista« izplačalo avtorju običajni honorar in, če bo potrebno, poskrbelo tudi za ilustratorje slikanic. Okrajni odbor ZB Novo mesto in »Dolenjski list« si pridržujeta pravico odkupa tudi nenagrajenih slikanic.

Rokopis slikanice v dveh natipkanih izvodih je treba poslati uredništvu »Dolenjskega lista« najkasneje do 18. septembra 1957.

Podrobnejše informacije lahko dobe zainteresirani v uredništvu »Dolenjskega lista«.

V Šmibelu so že praznovali

Petiš so 29. junija praznovali Šmibeljanci krajevni praznik — spomin na partizanski napad na fašistično postojanko pri Zajcu na Gorjancih. Proslava je bila na Hribu nad Šmibelom. Po govoru predsednika krajevnega organizacije Lojzeta Nečimra je bil kulturni spored. Sodelovali so trije pevski zbori: šmibeljski pionirski pevski zbor, mešani zbor KUD Janez Trdina in novomeški pevski zbor vojnih invalidov in borcev NOB. Pod vodstvom pevovodje tov. Ahačiča in tov. Savnika so lepo zapeli. Kulturnih društev iz drugih krajev bivše občine Gotna vas žal ni bilo. Po končanem kulturnem sporedu je bila prav prijetna zabava. Na srečanju so razdelili med navzoče lepe dobrotke, darila tovarni in podjetij. Z dohodkom od prireditve bo odbor kupil zemljišče pri Roku in postavil spominsko ploščo padlim partizanom in talcem.

turnem sporedu je bila prav prijetna zabava. Na srečanju so razdelili med navzoče lepe dobrotke, darila tovarni in podjetij. Z dohodkom od prireditve bo odbor kupil zemljišče pri Roku in postavil spominsko ploščo padlim partizanom in talcem.

S PRVIM STRELOM

V borbi pri Azanji je najstarejši borec in odlični strelco II. Šumadijskega odreda, 65-letni

Na Vinici bodo odkrili spomenik

Na Vinici bodo 4. julija ob devetih dopoldne odkrili spomenik 139 padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Spomenik v obliki odprte knjige, z vklesanimi imeni je izdelalo podjetje »Marmor« iz Gradaca. Stal bo blizu spomenika Otonu Zupančiču.

S PUSKO PROTI TORPEDU

Leta 1944 je kapetan motorne jadrnice »Lahor«, 60-letni Tond

S PISTOLO UJELI PARNIK

Nikola Glavina, komandir čete, je z dvema borecema 23. julija 1942 zajel parnik »Vis«, ki je bil v službi italijanskih okupatorjev. Z obema borecema je

likvidiral oboroženo posadko na tadjl, parnik pa je nato potopil

kakšnih 500 m pred luko Živo-gošče blizu Makarske. Edino orožje treh partizanov je bila pištola, ki jo je imel Glavina.

(iz »Kračine«)

Dolenjske partizanske bolnišnice v poletju 1942

(Ob odkritju spominske plošče na Beretičevi zidnici na Ravniku)

Razvoj osvobodilnega boja spomladi 1942 označujejo predvsem sledeča dejstva: nenehen priliv novih borcev v vrste partizanov, postopno umikanje okupatorjevih vojaških enot s podeželja v večja središča in prvi pojavi organiziranega belogardizma. Številni porast partizanov je imel za posledico preurejanje dotodanjih partizanskih vojaških enot in formiranje novih, kar je omogočalo izvrševanje stalnega in močnejšega pritiska na okupatorske posadke, ki so prav v tem času po zapovedi komande XI. armadnega zbora pripravljale koncentracijo v večjih podeželskih krajih. Ta ofenzivni polet partizanskih bataljonov in odredov je pričel ustvarjati veliko osvobodeno ozemlje, ki ni zajelo samo vsega predela od Kolpe preko Kočevskega pa vse do Krima in Ljubljane, ampak je seglo tudi v dolino Krke in na ozemlje vse do nemško-italijanske demarkacijske črte.

Ozemlje Dolenjske med Gorjanci in Rogom ter nemško-italijanske demarkacijske črte z Mirensko dolino in nekako do črte Trebnje—Zužemberk—Suha krajina je bilo operacijsko področje Dolenjskega odreda, ki je bil v sestavi III. Grupe odredov. V juniju 1942 je prišlo do formiranja nove, V. Grupe odredov, ki se je izločila iz dotodanjih III. Grupe ter je bila z naredbo Glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske z dne 26. junija določena prav tako teritorialna razmejitev med področje III. in V. grupe, kakor tudi odredni vojni, ki so te grupe sestavljali. Po tej naredbi so III. grupi pripadali Polhograjski, Krmski in Kočevski odred ter čete na Primorskem. V. Grupa pa Belokranjski, novo ustanovljeni Krški in Zgodnodolenjski odred. Razmejitev med področji obeh grup je potekala od Novih Lazov na Kolpi po grebenu Male gore na Tabor in Skofljico ter ob progi do Ljubljane.

Na področju Dolenjskega odreda je nastajalo večje osvobodeno ozemlje okoli Smarjete in Skočjane in je segalo vse do vzat italijanskih postojank v Novem mestu, Sentjerneju in Kostanjevici, kjer se je stikalo z osvobodjenim ozemljem Podgorja in Gorjancev. Borci 2. bataljona Dolenjskega odreda so namreč 23. maja pregnali karabinersko postajo iz Skočjane ter tam prevzeli oblast, naslednjega dne pa zasedli tudi Smarjeto. Na tem področju je bila kmalu postavljena tudi ljudska

oblast in so bile izvršene volitve v prve krajevne narodno osvobodilne odbore. Ker so bile 24. maja 1942 osvobodene tudi Dolenjske Toplice, za katerimi se je širilo prostrano osvobodeno ozemlje preko Roga na Kočevsko in Notranjsko, so bile okupatorske postojanke res le mali otoki v večjih središčih in vzdolj glavnih cest in železniške proge. Prav na te prometne žile in na preostale postojanke je bil sedaj usmerjen glavni napad vedno številnejših partizanskih enot.

Zmagoviti polet osvobodilnega boja spomladi 1942, ki je ravno na Dolenjskem in Notranjem dosegel največji razmah med vsemi slovenskimi pokrajinami, je primoral okupatorja, da je pričel z obširnimi pripravami za zadušitve osvobodilnega gibanja. Na vojaških poveljstvih v Ljubljani in na Sušaku, pa tudi v Trstu in Vidmu so z mrzlično naglico pripravljali načrte vojaških operacij velikega obsega. V tako imenovani Ljubljanski pokrajini so bile premeščene nove italijanske divizije, skupni povelji italijanskih in nemških generalov in njihovih štabov pa so pripravljali koordinacijo vojaških operacij Nemcev in Italijanov. Pri teh načrtih je okupator jemal v povzpete že tudi sodelovanje nastajajoče domače kvisliške formacije, kakor so mu bile na slovensko-hrvatskem obmejnem področju v pomoč tudi ustaške formacije iz sosednjih garnizij. Velika sovražna ofenziva se je začela 16. julija 1942.

Organizacija partizanske sanitete

Prav v času nastajanja velikega osvobodilnega ozemlja in reorganizacije partizanske vojske je bila posebna pozornost posvečena tudi ureditvi partizanskih sanitetnih postojank in bolnišnic. Zaradi vse pogostejših napadov na sovražnika se je večalo tudi število ranjencev, za katere ni zadostovala zdravniška nega v bataljonih in odredih, temveč je bilo treba poskrbeti za varne postojanke, kjer so bili dani pogoji za normalno zdravljenje kakor tudi za operativne posege.

primerno mesto za grupno bolnišnico. Ta je bila nameščena v gozdarski koči na Daleč hribu v Rogu, vrh od Podstenic. V njej so delali dr. Pavel Lunaček kot upravnik, dr. Andrej Zupančič kot politični komisar, dr. Božena Ravnikar kot asistent, dve bolničarki in bile nameščene tri kuharice. Oskrbo je opravljal poseben intendant, bolnišnico pa je varovala zaščitna četa. Delovati je začela bolnišnica okoli 15. junija, z ustanovitvijo V. Grupe odredov konec junija 1942 pa

Beretičeva zidnica na Ravniku, v juliju in avgustu 1942, partizanska sanitetna postaja št. 14. — 4. julija boča na njej odkrili spominsko ploščo

Spomladi 1942 je prišla na osvobodeno ozemlje tudi vrsta zdravnikov, ki so se takoj lotili organizacije partizanske sanitete. V tej organizaciji je opraviel izredno pomembno delo zlasti pokojni dr. Pavel Lunaček-Igor, ki je 7. junija 1942 poročal štabu III. grupe, da je izvršil naročilo Glavnega poveljstva in našel

je bolnišnica na Daleč hribu dobila značaj centralne partizanske bolnišnice. Njena ureditev je bila vzorna in ko so jo Italijani ob velikem napadu na Rog avgusta 1942 našli in uničili, v svojih poročilih niso mogli zatijati priznanja in občudovanja te partizanske bolnišnice sredi gozdov na Rogu.

»Ambulante« Dolenjskega odreda

V času, ko je bila urejevana bolnišnica na Daleč hribu, je tudi na področju Dolenjskega odreda bila formirana sanitetna postaja, ali kot so te ustanove v partizanskih kratko imenovali ambulante v Zalovčah za Smarjeto. Nameščena je bila v Blažičevi hiši, vodil pa jo je zdravnik II. bataljona Dolenjskega odreda dr. Dolfo Medvedšek-Sumski. Ta sanitetna postaja se je verjetno v začetku julija preselila na Vinji vrh v zidnico Franje Zwitterove in bila prav tako pod nadzorstvom Sumskega, ki je se nadalje ostal bataljonski zdravnik. Organizacijsko delo naših zdravnikov je dobilo izraz v posebnih naredbah Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet o organizaciji sanitete, ki na pam na žalost niso vse ohranjene. Tako vemo iz naredbe št. 6 z dne 22. junija 1942, da je bila za področje 1. in 3. bataljona Dolenjskega odreda osnovana sanitetna

postaja št. 4, ki je bila nameščena na sektorju Novega Loga in jo je vodil dr. Franc Novak-Luka. Za partizanske enote na Gorjancih in za področje 4. bataljona Dolenjskega odreda je bila osnovana sanitetna postaja št. 5, na področju 2. bataljona in štaba Dolenjskega odreda pa sanitetna postaja št. 11 v Zwitterovi zidnici na Vinjem vrhu. Poleg nadzorujočega zdravnika sta bili na tej postaji še bolničarki Milka Zibert in Stanka Košak ter Josip Pungertšič.

S formiranjem V. Grupe odredov in novega Krškega odreda so nastale na tem področju tudi nove sanitetne postojanke, ki so bile označene s številkami 14, 15 in 16. Sanitetna postaja št. 14 je bila nameščena v Beretičevi zidnici nad Gorenjo vasjo pri Smarjeti, št. 15 v Dolu pri Klevčevu, sanitetna postaja št. 16 pa pod Gorjanci v vinogradu med Pleterjskim samostanom in Vrhpoljem. 14. avgusta 1942 je

prišel za odrednega zdravnika v Krški odred dr. Ivan Pintarič, ki je vodil omenjene sanitetne postojanke, svoj sedež pa je imel na glavni od njih, sanitetni postaji št. 15 v Dolu pri Klevčevu. Dr. Pintarič je o razvoju in ustroju navedenih partizanskih ambulanz napisal dokaj izčrpno poročilo, iz katerega posnemamo:

... PRI BERETIČEVH NA RAVNIKU ...

Ambulanta ali sanitetna postaja št. 14 je bila v Beretičevi zidnici sredi vinogradov. V njej je bila bolniška soba, ki je lahko sprejela 20 ranjencev. Ležišča so bila kar na slami na lesenih tleh. Manjkalo je sicer zadostno število odevi, vendar v poletnem času, v katerem je ta postaja delovala, to pomanjkanje ni bilo tako občutno. Poleg tega velikega prostora, ki sicer služi za stiskanje grozdja, je manjša sobica, ki je bila spalnica dveh bolničark ter shramba sanitetnega materiala, hkrati pa previjalnice. Kuhinjo so uporabljali kot dnevni prostor. Ta sanitetna postaja, ki je delovala v juliju in avgustu 1942, je bila nekakšen rekonvalescentni odtok za mnogo bolj zakonspirirano postajo št. 15 v Dolu. Postaja je imela svojo stražo šestih stražarjev, javka za ranjence pa je bila pri terencih v Smarjeti. Ker so se tačas pojavljala med partizani tudi prva revmatična obolenja, so za zdravljenje leteh dnevno uporabljali kopeli v bližnjih Smarjetških Toplicah. Intendant, ki je skrbel za prehrano, je s podporo okoljskega prebivalstva opravljal svoj posej tako dobro, da je bila hrana, ki so jo dobivali ranjenci in bolniki, ne samo dovolj, ampak tudi precej obilnejša in obilnejša od hrane naših civilnih bolnišnic v predvojni Jugoslaviji.

Posebni dogodke v sanitetni postaji ni doživela. Največji priliv ranjencev je dobila ta postaja po napadu I. SNOUB Toneta Tomšiča na belogardistično taborniško pri Sv. Anu pod Smolenjo vasi pri Novem mestu. To taborniško, ki je šlo 212 mož, so partizani napadli 14. avgusta zjutraj, medtem ko so dan prej in istega dne demonstrativno napadli tudi italijansko postojanko na Ratežu. Iz bojev pri Sv. Anu je prišlo v sanitetno postajo št. 14 kakih 20 ranjencev, izmed katerih je dr. Pintarič vse težje primere takoj prenesti v postajo v Dolu. Izobiljanje opreme te sanitetne postaje, predvsem postavitev pogradov, je prehitela preselitev postaje, ki je postala nujna zaradi takrat nastalega vojaškega položaja.

... V DOLU PRI KLEVEČEVU ...

Sanitetna postaja št. 15 v Dolu pri Klevčevu je bila matična postojanka in sedež odrednega zdravnika. Njena varnost so zagotavljale enote Krškega odreda, ki so bile razporejene na tem področju, zvezo odrednega zdravnika s štabom odreda pa je omogočila bližnja štaba, katerega sedež je bil le nekaj dni oddaljen od bolnišnice. Bolnišnica je bila nameščena v samotni hiši blizu vasi in je imela veliko sobo, ki je lahko sprejela do 25 ranjencev. Manj primerna so bila sicer ležišča na cementnih tleh, imela pa je poleg odevi na razpoložbo tudi rjuhe. V ozki kamrici poleg bolniške sobe je bila nameščena bolniška pisarna, v kateri je bilo tudi skladišče sanitetnega in ostalega materiala. Ta postaja je sprejemala predvsem vse težje primere, kjer so se izvrševale tudi operacije, za katere so uporabljali stanovanjsko sobo lastnika hiše, ki jo je v ta namen rade volje prepustil. Lega bolnišnice je bila ugodna, njena zakonspiriranost pa tako velika, da so na primer borci Tomšičeve brigade, ki so nekot tam okoli imeli svoje vaje za napad, izbrali prav to hišo za svoj cilj, ker ...

vedel, da se nahaja v njej partizanska bolnišnica.

Javka za to bolnišnico je bila v vasi Zbure, za hrano, ki je bila prav tako odlična kot na postaji 14, pa je skrbel intendantka tov. Milka, ki je bila podzvezje pri Ivanovu v SCVPB. Večje dotoke ranjencev je postaja dobila po napadu na Bučko in borbi pri Zameškem. Pri operacijah, ki so bile takrat nujno potrebne, so asistirali zdravniki dr. Marjan Južnič-Niko, dr. Marjan Morelj in dr. Stane Pirc, takratni bataljonski zdravniki Tomšičeve brigade. Nastala vojaška situacija v zvezi z razvojem velike italijanske poletne ofenzive je zahtevala premaknitev tudi te sanitetne postaje. Takoj po 22. avgustu, ko so pripeljali ranjenci iz bojev pri Zameškem, in komaj teden dni po prihodu upravnika te postaje dr. Pintariča je bila po dogovoru s štabom odreda sanitetna postaja premeščena v Mirno vas v dolini Radulje, kjer so bili bolniki razporejeni začasno kar po hišah. Nameravali so v gozdu Radulja postaviti posebno bolnišnico, vendar je razvoj vojaškega položaja to preprečil. Ob enem s postajo iz Dola se je v Mirno vas preselila tudi postaja iz Beretičeve zidnice, kjer sta bili obe združeni in imeli skupni naziv odredna bolnišnica št. 15.

... SREDI VINOGRADOV NAD PLETERJAMI ...

Sanitetna postaja št. 16. Nameščena je bila v bližini samotna Pleterjejeva v vinogradih nad Vrhpoljem v lični vili nekoga Zagrebčana. Obsegala je tri sobe, kuhinjo in verando in ustrezala vsem higienskim predpisom. Napravljala je viden majhnega sanatorija, bližnja gozda pa je nudila možnost hitre evakuacije. Kot operacijsko

sobo so po potrebi uporabljali manjšo bolniško sobo, v kateri so bili nameščeni tudi težji ranjenci. Postaja sta vodila bolničarka in bolničarka, za njeno varnost pa je skrbel nekaj stražarjev. Italijanski odtok iz Sentjerneja jo je nekot napadel, napad pa so odbili že stražarji sami in ni bilo treba ntervencije Gorjanskega bataljona. Postaja je obiskal zdravnik iz gori omenjene sanitetne postaje in zato uporabljali konja z žoko ali pa kolo. Potoval je preb Smarjete, se pod Belo cerkijo prepeljal s tolim in nato nadaljeval pot po cesti proti Sentjerneju in kaka 2 km pred njim krenil čez Vrhpolje v Pleterje in od tam na postajo št. 16. Samostan Pleterje je zalaga sanitetno postajo s sirom, nekot in ostalo prehrano, v čem samotna je bilo posebno koristno skladišče za material, ki je prihajal iz Ljubljane na šlov samostana. V nujnih prerihi pa

je bolnišnici pomagal tudi samostanski brat Bernard.

Po bojih pri Ratežu 13. in 14. avgusta 1942 je ta sanitetna postaja sprejela nekaj težje ranjenih borcev, med njimi tudi Stanka Semiča-Dakija, ki je dobil strel skozi pljuča, in Ivana Kavčiča-Nandeta Kovača, ki je imel strelni prelom leve nadlehtnice. Postaja je takoj po svojem prihodu v Krški odred obiskal dr. Ivan Pintarič in ji dodelil takoj kot zdravnika dr. Dolfo Medvedšek-Sumskega.

Bolnišnica v Penderjevki ni bila nikoli odkrita

Ker je bila bolniška postojanka sovražniku že znana, so začeli v Gorjancih v grapi Penderjevke graditi novo, zelo zakonspirirano bolniško postojanko, ki je imela kasneje oznako G 15 A ali SVPB — K, ki ni bila nikoli izdana. Postojanko je postavilo nekaj zanesljivih tovaršev iz Gorjanskega bataljona in je bila dogotovljena vsaj za silo še teden dni po prihodu zdravnika na postajo št. 16, ki se je takoj preselila na nove položaje.

Preselitev na Gorjance in v Žumberak

Proti koncu avgusta 1942 se je zaradi italijanske ofenzive poslabšala varnost na ozemlju med Krko in nemško-italijanske demarkacijske črte, kar je zahtevalo ponovno selitev tudi bolniških postaj. Tako se je nahajala sanitetna postaja št. 15 v Mirni vasi vsega le kakšni štiri dni. Dobro zasnovano ureditev te postojanke je preprečila potreba, ki je narekovala preselitev bolnišnice na Gorjance in še dalje v Žumberak. Preselitev je bila izvršena po naredbi štaba Krškega odreda, katerega komandant je bil Dušan Svaradule Mornar. Povelje za premik je bilo dano ob 16. uri popoldne in se je začel izvrševati še isto noč. Ob omah zvečer so krenili po ozki dolini Radulje in po cesti preko Smarjete v Kromovo, kjer so z vozovi prešli Krko in nato nadaljevali pot po cesti proti Vrhpolju, kjer so se v gozdu začasno ustavili. Za varnost prevoza je skrbel Gorjanski bataljon, ki je zasedal blokiral italijansko postojanko v Sentjerneju. Popoldne se je odredna bolnišnica priključila še sanitetna postaja št. 16 iz svoje nove postojanke v Gorjancih, nakar so skupno po dveh dneh postojanko nadaljevali pot proti Žumberku. Kolona voz z bolniki in ranjenci ter materialom je pod zaščito Gorjanskega bataljona krenila po cesti mimo samotna Pleterjeja in potem po obronkih Gorjancev nad Kostanjevico in preko Oštra v Žumberak.

France Mihelič: OZGANO DREVO

Javka za postojanko je bila v vasi Mihovo, dohod k postojanki pa po strugi potoka. Prevozi oziroma prenosi vsega materiala za bolnišnico kakor tudi ranjencev so se izvrševali izključno samo ponoči.

neka materiala. Brigada se je prebrila vse do vasi Prisjeko, vanjo pa ni mogla, ker so bili grebeni okoli vasi v sovražnih rokah. Borbe so trajale vse do mraka, ko se je brigada premaknila na nove položaje.

Kako je potekel napad na Prisjeko, se da posneti le iz pripovedovanj preživelih. Ustajali so se približali vasi s partizanskimi čepicami na glavah in pred seboj vodili enega svojih, kakor da bi bil ranjen. Dr. Cerneleč je mislil, da so hrvaški partizani in jim je šel nasproti. Takoj so ga zgrabili, ubili medtem stražarja na razpotju izven vasi in napadli ranjence in bolniško osebo. Ustajali so v vasi strašno gospodarili. Pobijali so ranjence in civilno prebivalstvo, noč ni delal razlike med moškimi in ženskimi. Dr. Cerneleč s petnajstimi tovaršji in eno tovariščico, bolničarko Zlato, so pobili skupno. Med njimi so bili tudi mediciner Martin Malenšek s Težke vode, dva stražarja, osem težkih in dva lahka ranjenca ter en član osebe.

Preživeli so se potem zbirali v Brezovici pri Kostanjevici, kjer jih je vodil dr. Pintaričevga prihod vodil dr. Sumski. Zatem so bolnišnico premaknili preko Gorjancev. Priključila se je tudi hrvaška bolnišnica. Od Gospodične v Gorjancih pa do Škrila pod Mirno goro je vse ranjence prenašala I. Kordunaška brigada, kjer so vse težje ranjence oddali v Belokranjsko sanitetno postojanko, ki jo je vodil dr. Alojz Mihelič, vse lažje ranjence pa je Kordunaška brigada vzela s seboj na Kordun.

Kako je potekel napad na Prisjeko, se da posneti le iz pripovedovanj preživelih. Ustajali so se približali vasi s partizanskimi čepicami na glavah in pred seboj vodili enega svojih, kakor da bi bil ranjen. Dr. Cerneleč je mislil, da so hrvaški partizani in jim je šel nasproti. Takoj so ga zgrabili, ubili medtem stražarja na razpotju izven vasi in napadli ranjence in bolniško osebo. Ustajali so v vasi strašno gospodarili. Pobijali so ranjence in civilno prebivalstvo, noč ni delal razlike med moškimi in ženskimi. Dr. Cerneleč s petnajstimi tovaršji in eno tovariščico, bolničarko Zlato, so pobili skupno. Med njimi so bili tudi mediciner Martin Malenšek s Težke vode, dva stražarja, osem težkih in dva lahka ranjenca ter en član osebe.

Na nesrečo pa so se že kmalu začeli nad bolnišnico zbirati ustajali dogodki. Konspirativnost je v vasi bila majhna ali skoraj nemogoča in že 14. septembra so jo ob devetih dopoldne napadli trije sovražni bombniki. Ranjeni ni bil nihče. Takoj po bombnem napadu je bilo izdano povelje za takojšnjo evakuacijo oziroma preselitev.

Tak je bil v glavnih obratih razvoj dolenjskih sanitetnih postojank in njihova usoda. Vse, ki bi v teh vrstah zasledili pomanjkljivosti in netočnosti, zlasti pa one, ki bi lahko zgodovino partizanskih bolnišnic na Dolenjskem v letu 1942 izpopolnili z novimi podatki in podrobnostmi, prosimo, da o tem obvestite uredništvo našega lista in Dolenjski muzej v Novem mestu, ki bo poskrbel, da se ti podatki zberejo in zapišejo.

J. J.

Ustaški napad na odredno bolnišnico v Prisjeki

Priprave za to je prevzel dr. Cerneleč, dr. Sumski je odjezdil v Gorjance iskat primeren teren za bolnišnico, ki bi bila skupna za slovenske in hrvaške partizanske enote na tem terenu in bi imela bataljon Žumberakega odreda za svojo zaščito. Upravnik bolnišnice dr. Pintarič in pol. komisar sta odšla v štab odreda, da se dogovorita za preselitev. Komaj kakih deset minut po njunem odhodu sta zašla iz Prisjeko rafale mitraljezov. Takoj sta vedela, da gre za ustaški napad na bolniško postojanko. Voditja sta posla

takoj v štab odreda po pomoč, sama pa sta se vrstila proti vasi. Ker sta bila kmalu tudi onadva obstreljevana, sta se sama krenila proti Žumberakekemu odredu in spotoma obvestila hrvaško bolnišnico o ustaškem napadu, nakar je ta takoj začela s svojo preselitvijo.

Kmalu sta srečala I. Kordunaško brigado, ki je hitela slovenski bolnišnici na pomoč in se ji pridružila. Med potjo so pa že trčili na kolono ustašev, ki je na vozovih peljala naropani material. Brigada jih je napadla, pogrnala v beg in pri tem rešila

3. JULIJ - Dan rudarjev

3. julij je za 1. junij kot splošnim delavskim razpisom eden največjih slovenskih dni, ki nas živo spomni na borbo, žrtve in uspehe slovenskih rudarjev.

Kapitalistična podjetja so začela rudarstvo v Dolenjskem v začetku prejšnjega stoletja in tedaj se je začela borba življenjski obstoju prvih slovenskih rudarjev. Sprva so bili žrje cenilci, kajti le redki so bili moški, ki so bili dovolj in, da so se upali lotiti dela boko pod zemeljsko površino, priznanje za njihov stan so bili rudarji o prvih opravičenih vojaških službah. Polagoma pa se je povezovala o podzemnem svetu — »berg-mandeljcu« — razbiril v nič in vrste rudarjev so se bele množile. Izkoriščevalci jehtevali od rudarja vedno novih porov, delovni čas se je podal na 12 ur, mezni zaslužek je bil bedno slab, omalovaževanje dvca se je stopnjevalo in gospod je brezobzirno metal oboleni izčrpane rudarje na cesto.

Preganjanje in revščina sta rodila iz prvotnih preganjanjih sindikalnih skupin legane delavske organizacije, ki so povezale vrste izkoriščanih ter se uspešno uperile kapitalističnim močotem.

Po večjih rudarskih centrih so zrasli delavski domovi, ki so bili zamelek delavske kulture in prodne svete ter so se v njih vsgrajali novi kadri in prekaljeni funkcionarji sindikalnega gibanja.

Prva svetovna vojna je sindikalno delo rudarjev močno omrtvitčila. Vsa rudarska industrija je bila militarizirana in rudarji so obdržali vse tegebe vojne vohre. Po prvi svetovni vojni pa kljub osvoboditvi delavski razred ni pričakal boljših dni. Izdani so bili zaključni novi zakoni in predpisi, ki so govorili o velikih pravicah delavca, toda vse skupaj je bilo le na papirju.

Povsem razumljivo je, da se je v takem stanju delavski razred oprjel programa komunistične partije, ki se je spustila v neizprosno boj proti izkoriščevalcem. Spominimo se prve stavke, ki so jo organizirali leta 1920 železničarji. Tej je sledila že leta 1923 organizirana stavka rudarjev, ki je potekala solidarno v vseh revidiranih delovnih centrih.

množičnimi redukcijami delovne sile. Tistim rudarjem, ki so bili še zdravi in deložnostni, ni ostalo drugega, kot iskati kruha v tujini.

Ker domača izkoriščevalska klasa ni hotela prav nič slišati klika delavstva o zboljšanje življenja slovenskih rudarjev, je nezadovoljstvo naraslo in doseglo vrhunec leta 1934. Na pobudo komunistične partije so pričeli rudarji v Hrastniku in Zagorju 3. julija 1934 z gladovno stavko, katerega je v kratkem času zajela vse savsavske revirje. Rudarji so se odločili, da ostanejo v jamah, kajti vseeno jim je, ali postojeno v jamah ali pa izven nje. Odiščili so se, da ne gredo iz jam prej, dokler ne bo kapitalist ugodil njihovim zahtevam. T. j. da se dvigneta dnevni zaslužek od 36 din na 40 din, da se ne bo znižala kvota deputatnega premoga ter da bo ostalo pri ostalih ugodnostih, ki so jih do takrat uživali rudarji. Rudarji so ostali v jamah brez vsake hrane in so imeli le vodo. Ko so v Hrastniku zbrale žene stavkajočih čet jamskih vojšček kruha in ga poslele svojim dragim v jamo, so rudarji poslali polni vojšček nazaj iz jame s sporočilom, naj zbrani kruh poslele raje sestradani otroci. Rudarjem v jamah so se pridružili tudi zunanji delavci in številni uslužbenci, tudi ti niso hoteli iz solidarnosti do svojih jamskih tovaršev sprejeti nobene hrane. Tedanji trobojniški premogokopni družbi je bila ta stavka v sravotno in je zato skušala pridobiti rudarje, da bi zapustili jame. Sebe potegovali je vodstvo družbe obveljelo zapuščajo rudarjev, da

bodo rudarjem še v naprej priznane gosodanje pravice, da se bodo izboljšali delovni pogoji in da se bo dvignil zaslužek, so rudarji po 76-urni gladovni stavki zapustili jame.

Skratno podli izkoriščevalca pa ni držal besede in je prelomil obljubo, češ da so rudarji sami od sebe zapustili jame. Namesto izboljšanja je sledil le povečan teror in množično odpuščanje s dela. Zato rudarjem ni preostalo drugega, kot da so po 12 dnevih ponovno ostali v jami ter tako za čeli drugo gladovno stavko. Ta je trajala polnih 112 ur, t. j. skoraj 5 dni, in tudi ta se je končala s neuspehom. Proti rudarjem je tedaj nastopila šendarmarija po jama, ki sta jih z voškami in strojnimi in golokroti rudarji so morali kloniti. Izstradani in izmučeni so se vracali iz rovov in jim ni uspelo ublažiti udarcev beže kapitalističnega močotca.

Končno pa je prišel čas maščevanja. Ob vdoru fašističnih in nacističnih top na naše ozemlje so se številni slovenski rudarji odzvali klicu Partije ter se vstrelili 8. oktobra 1941 v Dolenjskem. Številni so prijeli puške v svoje roke in sodelovali pri izganjanju sovražnika z naše zemlje. Drugi pa so z nizko storilnostjo ter s botožnimi dejanji onemogočili intenzivno izkoriščanje naših zemeljskih dobrin.

V spomin na hude borbe in žrtve, ki sta jih zahtevali gladovni stavki leta 1934, so si izbrali slovenski rudarji 3. julij za svoj stari novejši praznik.

Spremembe pri gradnji ceste?

Lani so zaključili, letos pa pričeli graditi cesto po dolini Temenice od Radohove vasi proti Sentlovcu, Desetletja so se prebivalci vasi ob Temenici potegovali za povezavo s svetom! Sedanja pota so ob vsakem dežju neprehodna, Temenica pa čestokrat prestopi, bregove in poplavi nje in travnike, hkrati pa tudi vasa pota v taji.

Prebivalci teh vasi so zato tople pozdravili pričetek gradnje te ceste — uresničanje davne želje in potrebe teh krajev. Hkrati bi ta cesta skrajšala razdaljo med Radohovo vasjo in Stefanom za več kilometrov, bila bi pa tudi brez klancev.

Dela od Radohove vasi navzdol so kar lepo napredovala, nazivlje s abramu terenu, hkrati z gradnjo ceste je treba namreč tudi regulirati Temenico, kar znatno podražuje gradnjo. Prav tako upoštevali graditelji za-

ceste?

predvideno je bilo, da bo ta del ceste nadomestoval de, projekti-rane avto ceste iz Ljubljane—Za-greb, dokler ta ne bo zgrajena v celoti. Zdar so dobili nova na-vodila, da gradnjo samo do postaje Veliki Gaber. Hkrati so dobili na-vodila, da pred dobrim me-secem postavljene barake pre-mestijo k trasi avto-ceste pri vasi Bič, ker bodo gradnja avto-ceste nadaljevali še letos. Cesta po dolini Temenice bo samo krajevna pomena, zato bo imela le tri metre široko voz-ljče in ne pet, kot je bilo v prvotnem načrtu, prav tako pa jo bodo zgradili letos samo do velokabarske železniške po-staje.

Kot že večkrat, se je žal po-kazalo sedaj tudi pri gradnji te ceste, da so načrti menjani med samo gradnjo. Če je to go-spo-darsko utemeljeno, ne moremo

reči. Dejstvo je, da so najprej posneli rušo za 6 metrov široko traso in da so bila začetna za-merila dela v tej širini. Zdar bodo to zožili za dva metra. Veliko zemeljskih del je bilo opravljenih še tudi na odseku od železniške postaje Veliki Ga-ber do Sentlovcenca. Okoli 3000 kubikov zemlje so že premetali na tem odseku. Pri tem so mo-rali na njih, skozi katere gra-trasa, uničiti vojske pridele. Graditelji so namreč pričeli de-lati na več krajih, da bi delo potekalo hitreje. Tak je bil tudi prvotni načrt.

Razumljivo je, da je ta spre-memba prizadela zlasti prebi-valce ob Temenici, ki so bili že prepričani, da bodo že letos dobili cestno zvezo s Sent-lovcem in Radohovo vasjo. Ker tudi gradnja vodovoda na tem območju zelo počasi na-preduje, je ljudem zelo težko izpodbiti že znano staro trd-itev, da si napredek na Dolen-jem najtežje utira pot. Upamo, da bo prišlo še do kake spre-membe v gradnji v tem smislu, da bomo vsi zadovoljni!

Pionirji iz Prečne na morju

Pionirska skupina V, razre-da iz Prečne je ob zaključku šolskega leta šla na pešnično poučno izlet na morje. V Ljub-ljani so si pionirji ogledali od-dajo Radja Ljubljane, obiska-li so muzej NOB, prijetno so potovali čez Postojno na Reko, kjer so si zvečer z veseljem ogledali veliko in lepo ladjo Partizanko. Bredplacno so sta-novali v Slovenskem domu KPD Bazovca, kjer so se tudi spo-znali s slovenskimi pionirji z Reke ter igrali z njimi šah in namizni tenis. Ogledali so si Opatijo, bili so v Baški na oto-ku Krku, na ladji in drugod so pridno prepevali in bili vedno dobre volje. Posebno veselje so bili srečanja z makedonskimi pionirji in s pionirji z otoka Pa-go. Veliko prijetnosti mesto Reka je bilo tako zanimivo, da so se le s težavo ločili. Nekate-ri so prinesli v stekleničkah »seboj tudi morsko vodo, za spomins, kot so pravili.

Prečni pionirji s v raz-redni pionirski hraničili var-čevali vse leto, da so lahko šli na tako lep izlet. Pozabili ga ne bodo vse življenje!

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

Tedenski koledar

Sreda, 3. julija — Nada. Cetrek, 4. julija — Dan borca. Petek, 5. julija — Ciril in Metod. Sobota, 6. julija — Dušica. Nedelja, 7. julija — Manica. Ponedeljek, 8. julija — Lili. Torek, 9. julija — Veronika.

LUNA: 4. julija ob 13.09 prvi krajec.

OBVESTILA

Sprejemne skladišne delavce. Plača od 56 din na uro. Prednost imajo oni, ki lahko dobijo stanovanje v Ljubljani. METALIKA, Ljubljana, Parnova 33.

Hfemo poverjenike za pridobi-vanje naročnikov na revijo »Pro-gress« in »Manek«. Zasluzek dober. Delo primerno za študente, upokojenke, gospodinjice in osebe raznih poklicev ki imajo veselje do komercialnih poslov. Osebnostni pismene ponudbe na upravo revije »Progress«, Ljubljana, Ti-tova c. 50.

KINO

»Krk« — Novo mesto: od 2. do 4. 7. mešički film »MLADI LJUBI-ZEN IN LJUBOSUMNOST«. Od 5. do 7. 7. italijanski barvni film »OTROCI LJU-BEZNJI«.

»Jadrans« — Kočevje: 3. in 4. 7. italijanski film »KRUH LJUBE-ZEN IN LJUBOSUMNOST«. Od 5. do 7. 7. ameriški barvni film »VELIKA NOC CASANOVE«.

Metlika: — 3. 7. »KAVARNA V GLAVNI ULICI«. 6. in 7. 7. ame-riški film »BOJISCE«.

Kostanjevica: 3. 7. češki film »DIVJA BARBARA«. 7. 7. ame-riški barvni film »RAPSDIJA«.

Zužemberk: 7. 7. francoski film »VRAČ V TELEBU«.

Del, Toplica: 6. in 7. 7. ameriški barvni film »DALEK NA SEVE-RU«.

»Roga« — Straža: 6. in 7. 7. ame-riški film »KO PRIDE ZIMA«.

Trebnje: 6. in 7. 7. ameriški film »HOBSON V ŠKRIPIH«.

KINO NOVO MESTO

predvaja italijanski film »Rim ob enajstih v soboto«. Jul. ob 20.30 v Stojah; v nedeljo 7. julija ob 11. uri na Trebelnem; ob 13. uri v Šmarjeti; ob 13. uri v Otočcu.

MAKLOGLAS

PRUCENEGA MLINARJA spre-mem po možnosti samskega (mlajšo moč). Stanovanje zagotovljeno. Naslov v upravi lista (329-57).

SPREMEM DEKLE za vsa kmečka dela. Naslov v upravi lista (328-57).

POCENI PRODAJ HLADILNIK »Bad«, primeren za mlekarno, gostine in mesnice. Notranja prostornina 42 X 46 X 74. Naslov v upravi lista (327-57).

MLADO KRAVO, v 7. mesecev brejo, prodam: Gerenc, Kamnje 11 — Šentupert.

V PONEDELJEK 24. JUNIJA, sem izgubil rdečo žensko jopi-co od Hrušice do Cikave pri Novem mestu. Nagradila pro-sim, naj jo za nagrado vrne v upravo Dolenjskega lista.

GIBANJE PREBIVALSTVA

NOVO MESTO. V času od 22. do 29. junija je bilo rojenih 30 dekcev in 14 dek-lice.

Poročili so se: Stangl Ivan, de-lavec iz Rajnuš in Hrvat Mari-ja, hči smeta iz Zafare, Lenart Franc, uslužbenec in Luzar Mari-ja, uslužbenka, oba iz Novega mesta.

Umrli so: Zupančič Ivan, sin mizarja, 13 let, iz Vranovca. — Krampelj Jožeta, upokojenka, 76 let, iz Novega mesta. Križan Ignac, upokojenec, 96 let, iz No-vega mesta.

ZAHVALE

Najlepše se zahvaljujem Držav-nemu zavarovalnemu zavodu v Novem mestu za izplačano iz-odgovno zavarovalnico za prisilni zakol krave. Priporočam vsakomu, da živino zavaruje.

Matija Springer, Gaber 1, p. Semlje

KRONIKA NESREC

Pretekli teden so se ponorečili in iskali pomoči v novomeški bol-nišnici: Hribar Albin, rutar s Kriza, se je s sekuro uskal v de-sno roko, Senica Alojz, posestnik s Sel, se je z ročico udaril v tre-buš. Misljel Joža, upokojenka iz Gor. Gomile, je padla in si poškodovala leva nogo. Spindler Ježe dijak iz Gostemerc, se je v Krki s kamnom ranil v desno nogo. Simončič Ana, učiteljica s Podrebrji, je padla in si poškodovala desno roko. Tršinar Franc, delavec iz Jurja vasi, si je s kamnom poškodoval desno nogo. Rahlja Mijo, sin posestnika iz Masincev, se je s koso uredal v levo roko. Femeč Ana, hči posestnika z Luže, je padla in si poškodovala vrat. Primožič Viktor, ekonom iz Novega mesta, je padel s senika in si poškodoval desno roko. Bavdek Majda, de-lavka iz Gor. Straže, je padla in si poškodovala levo nogo.

Novi naročniki našega lista

- Brulc Mijc — Brusnice,
- Koren Viktor — Trebča vas,
- Klobučar Janex — Vel. Ne-ranje,
- Movrin Franc — Sela,
- Kovrač Mirko — Zvirce,
- Pograjc Katarina — Krka,
- Kolenc Mirčin — Grč vrh,
- Kol Amalija — Harinja vas,
- Mausar Jože — Pleš,
- Dečko Leopold — Sp. Jarše,
- Glušič Alojz — Surdulica,
- Kobe Vladimir — Pula,
- Krištof Izidor — Čeče,
- Rozman Boris — Bileča,
- Slapšak Alojzija — Vrh,
- Stipič Martin — Demir,
- Vlašič Bogo — Dugo selo,
- Zaletelj Ivan — Ruma,
- Bieger Anton — Dinslaken,
- Spehar Matija — Kirkland Lake,
- Horvat Ivan — Untje.

MATURA V ČRNOMLJU

Vrata počitnic so se odpra-titi na črnomljski gimnazij. Veseli obrzi zapuščajajo poslop-je. Nekateri med njimi stopa-jo ravnodušno, drugi žalostno. Za vse te se bodo v jeseni po-novno odprla vrata šole in vr-nili se bodo v prijazne učilni-ce.

Ze skoraj dva tedna je, od-kar je od osemnajstih maturan-tov sedemnajst uspešno opravilo veliko maturo. Prav gotovo je to velika preizku-snja za mlade ljudi. Na tem zrelstem izpitu lahko tudi sami kritično precejeno svo-jo vestnost, vztrajnost, sposob-nost in natančnost v študiju.

redu in ker je pri pismenih maturitetnih nalogah dosegla lep uspeh. Končni rezultat so pokazali, da so tri odličnjaki-nje, ena prav dobra, do najst-dobrih in en zadosten.

IZ ŠENTJERNEJA

V nedeljo, 16. junija, je bila v Šentjernejem razstava vajen-ske šole. V dveh sobah so šen-tjernejci vajenci pokazali prid-obljeno znanje v zvezkih, ris-bah in številnih lepih ročnih delih. Zelo so ugajali predvsem devički, izdelki šivilj, književni in književni, pa tudi pohištvo in predmeti kolarjev, kleparjev, kovačev in drugih. Vajenska šola dosega pod vodstvom priza-devne upraviteljice Vere Sever-jeve iz leta v leto lepše uspehe.

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

Igralska družina FD Boris Kidrič iz Stoplje po predstavi Bellh vrtnice

ROJAKI IZ ZDA — 4. julija na Polževol

Vsem ameriškim rojakom, ki so na obisku v rojstni domovini sporočamo, da bodo tudi leto-lahko praznovali ameriški praznik »Dan neodvisnosti (Independence Day)« — 4. julij. Praznovanje bo na prelepem Polževem pri Višnji gori, ne-daleč od Ljubljane.

IZ ŠENTJERNEJA

23. junija pa so razstavljati v šoli nižja gimnazija, osnovna šola in otroški vrtec. Ročna dela in risbe so številnim ob-iskovalcem zelo ugajale, prav tako praktični izdelki gospodinj-

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

sebine mljne ob Temenici in njih-ovne vodne naprave, čeprav ti nimajo prav nobene družbene vrednosti.

Vse je bilo v redu, dokler niso graditelji prejšnji teden dobili nova navodila in z njimi spre-menjane načrte. Pričeli so gra-diti 6 metrov široko traso, kajti

Tržno poročilo

V ponedeljek, 1. julija, je bilo na novomeškem žviškem trgu dobrih vsega. Cene so bile še. Kar zmerne, le za jaja so tarnale gospodinjice, da so pre-draga. Cene: jajca 15 din, kole-rabica 30 din kg, pesa 50 din kilogram, solata 40 din kg, bo-nournice 60 din liter, jagode 140 dinarjev liter, češnj 50 din kg. Mes: govedina 240 din, tele-tina 280 din, svinina 350 din kg.

S SEJMISCA

Na sejem so pripeljali 548 pra-šičev v starosti od 6 tednov do 6 mesecev in 148 glav govede živine. Prodali so 393 prašičev in 105 glav govede živine. Cene: kravam od 60 do 100 din kg, volvom od 115 do 125 din kg. Povprečna cena prašičem je bila 2.500 do 3.500 din.

Kino Gradec

V gradsko prosvetno društvo je kot sekcia vključen tudi tamkajšnji kino, ki pa minulo zimo zaradi pomanjkanja kur-jave ni predvajal filmov. Zdar je spet pričel s predstavanji in je od svoje ustanovitve opravil že lepo ljudskoprosvetno in iz-obrazovalno delo, saj je bilo v dvoranji zavrtenih že 62 filmov, ki si jih še na 120 predstevah ogledalo okoli 3.500 ljudi.

Veliko slavje slovenske mladine

Na 44 večjih in manjših prireditvah in tekmovanjih sadnjega festivalnega tedna je nastopilo preko 20.000 telovadcev in šport-nikov iz vseh krajev Slovenije. Iz novomeškega okraja blizu 900 udeležencev. Paradi, akademiji in glavnemu nastopu je mimo drugih visokih gostov prisostvoval tudi predsednik Tito s so-progo. Kvalitete prireditev in organizacija — odlični.

mladincih (I. razred) je postal prvak Milan Bavdek iz Ribnice pred Branom Mirov (Novo mesto), v III. razredu mladincev pa je na-slov prvaka z 61,7 točk od 78 mož-kih osvojil Novomeščan Bruno Koprivnik. Tudi med mladinka-ma Nova mesto eno republi-ško prvakinjo. V kategoriji mladi-nk III. razreda je prvenstvo osvojila Marija Mikec s 66,3 točke od 79 možnih.

Osrednji prireditvi festivala sta bila parada, ki je bila v soboto popoldne, in glavni nastop, ki je bil dan kasneje na stadionu Ore-da. Paradi in nastopu je pris-toval tudi predsednik Tito in drugi visoki gostje. Njihova prisotnost se je poznala pri vsaki ude-ležnici. Ker so vedeli, da jih gleda tovariš Tito, so se še bolj potrudili, tako da sta parada, kot tudi nastop, popolnoma uspeša. Pri paradi so razen pripadnikov Partizana iz novomeškega okraja sodelovali tudi člani športnih or-ganizacij (SD Elan, Veslski klub Krka) in taborniki.

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

Za nami je še ena velika mani-festacija slovenske mladine v okviru praznovanja Dneva mlado-si — I. slovenski festival telesne kulture, ki je bil v nedeljo slo-vensko zaključen z veličastnim na-stopom na stadionu Odrca v Ljubljani. Festival je pokazal, da šolstva naša telesa vzgoja in sport na solidni osnovi, bil pa je tudi velika manifestacija množič-nosti in kvalitete naše telesne kulture. Brez dvoma je največ-jeja pomena skupen nastop različnih organizacij, ki se udele-žujejo tekmovanj v kategoriji mladincev. I. razred, člani koševskega Partizana, v isti kategoriji II. razreda pa mladinci črnomljskega Partizana. V namiznem tenisu so skoraj vsa prva mesta osvojili tekmovalci iz Kočevja, enako tudi v atletiki. Tu sta se dobro izka-zala tudi Novomeščana Zure in Kotsnikova, ki sta osvojila prva mesta pri mladincih v skoku v daljino (60 cm) oz. v skoku v vi-sini (141 cm).

V soboto so bila na telovad-šču v Tivoliju tekmovanja v ljudskem mnogoboj in v mnogo-boju v vajah na orodju. O ranega jutra do vročega popoldneva je bilo v Tivoliju živahno vzmetje, saj je za nastope republiknih prvakov nastopilo nad 1000 pripadni-kov Partizana. V II. razredu čla-nov ljudske mnogoboja je na-slov republiknega prvaka osvojil član koševskega Partizana, med pomembnejši pa Krnic iz Kočevja. Ostale vrste z Dolenjske so se tu slabše pokazale. V mnogoboj v vajah na orodju so imeli Dolenjci veliko več uspehov, posebno v tekmovanju posameznikov. Pri

posebno nastop starejših članov in članic. Posebno veliko aplava so želi pripadniki JLA in mor-narji.

26. junija je bilo sslavnostno proslavo zaključeno šolsko leto. Obrokom vrca, osnovne šole in nižje gimnazije je govornica ravnateljica Tončka Škerietova in med drugim povedala, da se je uspeh na gimnaziji dvignil, na osnovni šoli pa malo poslabal. Hudo je, ker morajo mnogi učenci zaradi domačega dela za-

Bela krajina : Elan 4:2 (1:1)

V nedeljo je bila v Črnomlju odigrana prijateljska nogometna tekma med domačimi in Novomeščani. Razvila se je hitra in borbeno igra, ki pa je bila zaradi sodnikove omahljivosti raztrgana. Črnomljsani so prišli v vodstvo še v tretji minuti, vendar so jih Novomeščani ves čas dohajali. V prvem delu igre je bil poškodovan Kožuh, ki ni več nastopil. Na igrišču se je pojavil zadnji 15 minut, ko sodnik in publika sta zaradi njegove objektivnosti živahno pozdravila.

V nedeljo rogata na Krki

Veslški klub »Krk« Novo me-sto priredi v nedeljo 7. julija, ob 14. uri na Laki tradicionalno V. dolenski regato. Udeležbo na tej prireditvi so pričeli VK Branik iz Maribora, VK Nautilus iz Kopra, VK Savica iz Ljubljane in VK Izola iz Izole. Program prireditve je nekoliko obširnejši, ker nastopajo veslači v novih disciplinah, ki jih dostaj v Novem mestu še nisimo videli. Najmočnejšo ekipo ima VK Branik iz Maribora, lanskoletni ves-laski prvaki Slovenije. Domači klub »Krk« bodo zastopale nove mlade ekipe, ki se pripravljajo na prvenstvo Slovenije, ki bo na Brestanjskem jezeru nad hidro-centralo Mariborski otok. Novomeščane vabimo da se udeleže te tradicionalne športne prireditve.

Največji sadež na svetu

To je kokosov oreh. Raste na neki vrsti palme, ki uspeva le na Sejšelskih otokih v Indij-skem oceanu. Ta kokosov oreh je dolg po metra, ima jajčasto obliko in je na najširšem delu debej več kot en meter. Težak je 25 kg, da dosori, pa potrebuje je deset let.

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR METLIKA sporoča

Zalostno vest, da je po težki in dolgotrajni bolezni umrl

MARTIN BRODARIČ

odbornik občinskega ljudskega odbora Metlika

Dobrega tovariša smo pokopali v torek, 2. julija 1957.

Kot poštvalnega odbornika za bomo ohranili v trajnem spominu.

Nova kategorizacija cest?

V republiškem merilju pri-pravljajo nove kategorizacije cest. Po osnutku nove katego-ri-zacije bi prišle nekatere re-publiške in tudi zvezne ceste pod upravo okrajne cestne uprave.

Pod upravo okrajne cestne uprave Novo mesto naj bi pri-šla cesta od Radohove vasi pri-kočje Novega mesta in Šentjerne-ja do okrajne meje pri Pod-bočju, to je v dolžini 82 km. Cesta Novo mesto—Kostanjev-ica bi prišla takoj, cesta Radoh-ova vas—Novo mesto pa po dograditvi avtomobilske ceste Ljubljana—Zagreb. Prav tako pride pod okrajno cestno upra-vo cesta Čatež—Stefan in Me-tlika—Drašiči. Skupno bi se s tem cestno omrežje okrajne cestne uprave Novo mesto pove-čalo za 80 km. Sedaj oskrbuje okrajna cestna uprava 478 km cest III. reda. Odsek ceste, ki ga sedaj modernizirajo, (Novo mesto—Zameško) bo do dogra-ditve avto-cestne zvezna cesta. Cesta Celje—Sevnica—Mokro-zog—Trebaje—Dobrovc—Zužem-berk—Kočevja naj bi bila posej zvezna cesta, ker je to najbliž-nja pot vzhodna Slovenije na morje.

IZ ŠENTJERNEJA

Kot vsa druga leta sta tudi ob letošnjem zaključku šolskega leta nižja gimnazija in osnovna šola v Metliki pokazali na razstavi so-voje učence in učiteljice. Šolsko in izvenšolsko delo metliških pionirjev je pred kratkim dobilo lep priznanje: v svojem dlovo-nem priznanju so med pionir-jih vseh šol novomeškega okraja drugi med drugimi in jim je bil zato kot nagrada dodeljen foto-grafski aparat hkrati z vso opre-mo za fotografski laboratorij.

To prizadevanje metliških dija-kov je bilo vidno tudi na raz-stavi, kjer je bil med drugim na tabeli prikazan njihov šolski uspeh. Stevilo učencev je zaradi lanskoletne ukinitve dijaškega doma sicer nekoliko padlo, zato pa se je dvignil šolski uspeh. Od 190 dijakov, kolikor jih je zdaj na šoli, je izdelalo 68,6% (74% več kot lani), popravne izpite ima 25 odstotkov, popolnoma padlo jih je 9%, neocenjenih pa je bilo 1%, dijakov. Najboljši po uspehu je bil IV. razred, takoj za njim pa je I. a.

Izvenšolsko so se dijaki izživljali v številnih krožkih, tako v risarskem, folklornem, smučar-skem, pri pevskem zboru, igralski družini in Počistniški zvezi.

Tako so se člani risarskega krožka (vodja Miladna Hanzelj) sestajali vsako sredo in ob polej-ju priredili svojo razstavo, o čem-er je bilo že pisano v našem listu. Med drugim je bil na raz-ročal o uspehih mladih gimnazij-skih šahistov (vodja Franc Bran-celj), ki so na občinskem šahov-skem prvenstvu zasedli prvo me-sto, na okrajnem pa sedmo med štiriinajstimi nastopajočimi ekipa-mi. Mladi gimnazijški kolasi (vod-ja Ljuba Vidnjevič) so z belo-kranskimi, gorejskimi, korokš-kimi in srbskimi plesi nastopili v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. Vredno jih je spremljal tudi gimnazij-ski pevski zbor (pevovodja Viktor Svirgel), ki je to leto štel 32 pevcev, se naučil 38 novih pesni in imel 14 nastopov. Za svoje delo je zbor tudi prejel posebno pri-znanje na I. jugoslovanskem fe-stivalu mladinske glasbe. Igra-lska skupina (vodji Julka Rajmer in Jožica Pakar) je nastupirala v Metliki in Božakovem. Rad-ovci v Semenu in Ozlju. V

Dr. Schweitzer opozarja ogroženo človeštvo

Letos 23. aprila je v radijski postaji Oslo dvignil svoj svarilni glas in opomin človeštvu spričo čedalje bolj preteče nevarnosti pred eksplozijami atomskih in vodikovih bomb DR. ALBER SCHWEITZER. Njegov govor je prenašalo okrog 150 radijskih postaj po vsem svetu. Francoz dr. Schweitzer je svetovno znani strokovnjak za tropsko medicino in živi že 40 let v Ekvatorialni Afriki, kjer vodi zdravstven zavod. Razen tega je tudi glasbeni strokovnjak in je napisal doslej največje delo o Bachu (enako kot o pesniku Goetheju) in številne filozofske razprave. Leta 1953 je prejel največje svetovno priznanje — Nobelovo nagrado za mir. Dr. Schweitzer je globok mislec in gotovo eden največjih živčnih mož. Zato je njegov govor tako odjeknil po vsem svetu. Iz tega govora prinašamo nekaj glavnih misli.

Upam, da bo moje opozorilo našlo razumevanje

Ko so Američani 1. marca 1954 začeli na Vajnschalovih otokih, Rusi pa v Sibiriji preizkušati vodikove bombe, že postalo takoj jasno, da je to nekaj drugega, kakor polzkušnja s prejšnjim neatomskim orožjem. Kajti ko vodikova bomba eksplozira, za njo neka ostane: velike množine najmanjših delcev radioaktivnih elementov, ki v zraku razsejajo radioaktivne žarke. To razsevanje človeškemu organizmu škoduje in znanstveniki so začeli razpravljati, ali je sevanje, ki nastane kot posledica vodikovih bomb, nevarnost — nevarnost, ki bo rasla z novimi eksplozijami.

Na podlagi raziskovanj znanstvenikov, ki pa še niso dokončana, lahko trdimo, da predstavlja radioaktivno sevanje, kot posledica minulih eksplozij, nevarnost za vse človeštvo, tako nevarnost, da je ne smemo podcenjevati, v zadnjem času se čedalje bolj

množijo protesti proti poskusom vodikovih bomb, čeprav se narodi sveta še ne zavedajo nevarnosti, v kateri so. To jim je treba razložiti. Z drugimi znanstveniki, ki so v teh dneh poslali v pisnih svetu svojo opominjajočo besedo, dvigam tudi jaz svoj glas. Moja starost in moja ljubezen do življenja mi daje upanje, da bo moje svarilo našlo vse razumevanje in korist človeštva.

Kaj je radioaktivnost

To so nevidni žarki, ki prodirajo skozi steklo, tanke sloje kovin, skozi človeško in živalsko tkivo. Leta 1893 jih je odkril znani zdravnik Röntgen, 1898 pa sta fizika Curie odkrila v uranu radioaktivni element radium. Ljudje so bili veseli tega odkritja, ker se je pokazalo, da bodo rentgenski žarki človeštvu v marsičem koristni. Kmalu pa so ugotovili, da ti žarki uničujejo tudi zdrave celice človeškega telesa. Gospa Curie je po stricideseletnem proučevanju urana dobila na rokah opekline, ki jih

ni mogla več pozdraviti. Radioaktivni žarki so ji kasneje uničili kostno tkivo in povzročili neko bolezen krvi. Na stotine zdravnikov in bolničark je umrlo prav zato, ker pri uporabi rentgenskih aparatov še niso poznali zaščitnih sredstev.

Radioaktivnost je energija, ki se neprestano sprošča. Razen urana in radia poznamo še vrsto drugih več ali manj radioaktivnih elementov. Aparat za odkrivanje radioaktivnosti je izumil nemški fizik Geiger, ki je umrl 1945 kot žrtev rentgenskih žarkov. Ta aparat je Geigerjev števec.

Strupen dež

Poznamo dve vrsti atomske bombe: uranovo in vodikovo. Energijo bombe dobimo, ko uran razpada. Pri vodikovi bombi se pa energija sprošča, ko se vodik pretvarja v helij nasto proces imamo v središču sonca). Vodikove bombe so po moči enake 200 atomskim bombam, kakršne so ob koncu vojne vržili na

oceanu in v Sibiriji večkrat pada na zemljo radioaktivna dež. V teh krajih so radioaktivna tudi tla (od radioaktivnega prahu, ki pada nanje) in rastline. Tako pride mo do zaključka, da vsak dan pojemo nekaj teh škodljivih delcev, kajti vetrovi raznesejo radioaktivne oblake daleč po svetu.

Meso živali, ki jedo radioaktivno hrano, je prav tako radioaktivno. Mleko krav ima v sebi neznatne količine radioaktivnih delcev, ki so posebeno nevarni dojenčkom. Američani so proučevali vpliv radioaktivnih delcev v reki Columbij, v kateri se zbirajo odpadki atomskih central v Handfordu. Voda ni bila posebno radioaktivna, toda radioaktivnost gos: je bila 40.000-krat večja od vode, rib 150.000-krat, satevici, ki so se stalno hranile z vodnimi žužkami, pa 500.000-krat večja.

Tako vsaka eksplozija prinaša novo nevarnost za človeštvo. Naše telo radioaktivne elemente zbira na posebnih mestih, na primer v tkivu ali v jetrih, od tu pa se sevanje prenaša na druge občutljive organe. Če se radioaktivni elementi nabirajo v telesu nekaj let, prav gotovo izbruhne katastrofa.

Čim globlje naš pogled pronikne v naravo, tembolj spoznamo, kako je polna življenja, in prepričamo se, da je življenje velika skrivnost in da smo z psem, kar v naravi živi, neposredno povezani. Človek svojega življenja ne more živeti sam. Spoznamo, da ima življenje svojo vrednost in da nas nekaj veže z življenjem drugih. Iz tega spoznanja izvira duhovni odnos človeštva do vesolja.

Če človek po svoji volji življenje priznava, stori to naravi in resnici na ljubo. Priznava nekaj, kar se je ustalilo že v instinktivnem mišljenju in kar le podzavestno ponavljamo. Življenje poglobiti in nadaljevati — to je človeka dostojen način priznavanja življenja.

Hkrati pa človek občuti tudi dolžnost, da spoštuje vsako željo po življenju. Življenje ohraniti in mu dati najvišjo vrednost — to je dolžnost. Življenje uničevati, zapostavljati, preprečevati njegov razvoj — je hudobija.

Človek je narejen le tedaj, če mu je življenje samo po sebi sveto, in kadar zna življenju, ki je v stiski, pomagati!

Dr. Albert Schweitzer

Pogosto pride do težkih obolenj krvi. Posebno občutljive so celice, ki proizvajajo rdeča in bela krvna telesa. Če se razbolijo zaradi sevanja radioaktivnih delcev, se zmanjša število belih krvnih teles ali se pojavijo spušena telesa in posledica je smrt. Težje bolezni so podlegli ribi japonske ladje, ki je bila 130 km oddaljena od otočja Bikinija in zasila v področje, kjer je padel radioaktivni dež.

Toda nevarnost ne preti samo nam, ampak tudi našim potomcem. Radioaktivni dež škoduje tudi spolnim celicam. Posledica so mrtvorjeni otroci, če pa se rodijo živi, so kasneje duševno in telesno zaostali. Po zakonih dednosti se bodo posledice pojavljale skozi nekaj rodov.

Traba je ustvariti javno mnenje

Ko poznamo vse te nevarnosti zunanega in notranjega sevanja radioaktivnih delcev (ki se razpišajo ob atomskih eksplozijah) jih ne moremo več podcenjevati. Radioaktivnost pomeni veliko nevarnost. Vsako kopičenje radioaktivnih elementov ogroza vse človeštvo in to nevarnost ne moremo prebrati, ne samo zaradi nas, ampak tudi zaradi naših potomcev. In prav njim preti najhujša nevarnost.

Nevarno radioaktivno sevanje ne smemo podcenjevati, kajti to bi lahko drago plačali. Ne smemo mirno gledati, moramo se upreti, reno in hrabro. Tudi državniki, ki razpolagajo z atomskimi bombami, so istih misli. Imajo dobre podatke in lahko se o tej nevarnosti ustvarijo jasno sliko; in upamo, da imajo tudi občutek odgovornosti.

Zakaj velike države — Amerika, Rusija in Anglija — navzlic nekaterim prizadevanjem še niso sklenile sporazuma o prenehanju s poskusi z uranovimi in vodikovimi bombami? Glavni vzrok je ta, ker v njihovih državah ni odločilnega javnega mnenja, ki bi to zahtevalo, kakor so zahtevali Japonci, ki so bili vse doslej najhujše ogroženi od atomskih eksplozij.

Če bi se torej v omenjenih državah, potem pa tudi med narodi uveljavilo takšno javno mnenje, ki bi se zavedalo nevarnosti atomskih poskusov, bi državniki prav gotovo sklenili sporazum o ustavitvi teh poskusov. Tako javno mnenje in ne samo nobenih glasovnih nekomist, detovito in vplivalo bi že samo s svojim obstojem.

Če bi prenehali preizkušati atomske bombe, bi se izpolnila želja vsega ogroženega človeštva.

Še ena žrtev vojne

Antonio se je 1944 res vrnil iz tujstva domov in takoj izjavil, da noče videti nobenega človeka več. Zaprl se je v svojo sobo in starši ga niso mogli pregovoriti, da bi prišel iz nje. Vrat ni nikoli odprl, hrano so mu dajali skozi okno. Tako je dr. Malfeose preživel 13 let prostovoljnega ujetništva. Zdravniki dvomijo, če bodo lahko še napravili iz njega normalnega človeka.

Rekorderska muha

marskej pride na misel. Tako se je mladi dunajski artist Siegfried Wasiberger napotil iz Salzburga na Dunaj — hodeč po rokah. Upa, da bo tako po rokah srečno prehodil vsa razdalja — 327 km.

»Si razumela? Ti boš začela jokati 50 metrov pred slasličarno, jaz pa potem pred sladoledarjem!«

Hirošimo, kobaltova bomba je pa še močnejša od vodikove. Ko atomska bomba eksplozira, nastane velikansko število majhnih radioaktivnih delcev. Nekateri razpadajo hitro, drugi počasneje. Več deset sekund po eksploziji uničujejo ti delci na velikanskih površinah vse, kar je živega. Ostanejo pa delci, katerih delovanje je slabše, toda njihovi žarki pomenijo hudo nevarnost za človeštvo. Nekateri teh delcev »živijo« še milijon let. Kot radioaktivni oblaki se razpršijo po nebu in padajo na zemljo z dežjem in snegom. Tako lahko trdimo, da na zemljo, v morje in reke pada strupen, radioaktiven dež. Zaradi eksplozij v Tihem

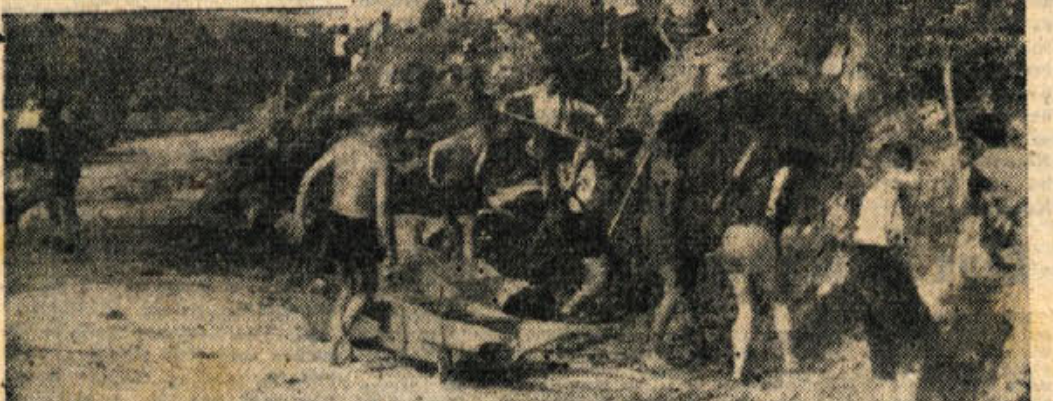
Ljubezen je zmaga! Angleža Ben Alister in Nina Dundon sta se zaljubila 1903, razšla 1913, letos sta se pa spet našla in — poročila. On je star 72, ona pa 68 let.

USTANOVNI
OBCNI ZBOR
TENIŠKEGA
KLUBA
»ELAN«
NOVO MESTO

bo v petek, dne 5. julija 1957, ob 17. uri popoldne, v sejni dvorani (II. nadstropje) občine Novo mesto.

Vsi zainteresirani za tenis in badminton vabljeni!

ODBOR.

Še nekaj dni, pa bodo pridne roke brigadirjev odstranile nepregleden ovinek na klanec v Mačkovecu

HIRIBECI
GURJEGECI

Po povesti
VENCESLAVA
WINKLERJA

61. Po poti je začel oskrbnik pešati. Ustavljal se je, gledal temno predse in bledel nerazumljive besede. Zdal pa zdaj je zakričal strašno kletev, nato pa začel peti luteransko pesem. Potem se je spomnil žene in otrok, klical jih je z najslajšimi imeni, se smejal in se pogovarjal z njimi. Le počasi sta lezla v hrib. Gregec je prevzela neka prijetna toplota in brezbržnost. Sneg in je vabil k počitku. Toda sedaj je bil on tisti, ki je priganjal.

»Le pogumno, gospod Andraž!«

Ta čas pa je Gregec sam čutil, kako mu leze po vsem telesu utrujenost, kako ga je že skoro vsega omamila. Toda vedel je: ne sme se vdati, ne sme se vdati!

62. Gospod Andraž pa se je ustavil in pel. Potem je zopet pretil na vse strani ali pripovedoval grozne zgodbe, da si je Gregec tiščal ušesa, zraven pa je ves čas ponavljal: »Pogum, gospod Andraž!«

»Pogumi!« je odgovarjal oskrbnik. »Glavno je, da smo odpočili Turka. Odprite ječe! Jernejcu pa sedem beneških cekinov!«

»Zakaj ste ga pa potem zaprl!« se je zgrozil Gregec.

»Ti ti!« se je ustavil oskrbnik in se srepo zagledal vanj. »Ti si Hiribec! Puntar! Huu! V ječo, vsi v ječo! Ves Podkraji! Tudi Košuta, petoliznik smrdiljivi!«

Gregec pa ga je ves čas priganjal, pa naj je Andraž grozil ali obljubljal. Če sta ušla Turkom, ne ameta poginuti v snegu!

63. Čez vrh je pljusnila burja in zasipala sedečega Andraža. Gregec se je obupano ozri po gozdu. Skušal je pametno presoditi, kaj bi bilo najbolje. Ali naj ga pusti tukaj v snegu in pohiti sam po pomoč k ljudem?

»Nesel vas bom!« se je odločil. »Pogumi!«

»Holaj, ti si močan. Napravi kakor hočeš. Poprej bova še pila, kuhano vino!« Pri tem je otročje prikimal in se namestil, kot bi hotel zaspati.

Gregec pa je zbral vse moči in si oprtal oskrbnika. Skoro bi ga pritisnilo k tlom. Oprl se je na sulico in se premaknil. Gre, počasi gre. Skozi sneg in zameto, potem zopet po trdem. Oskrbnik ječ, blede o ženi, o otrokih. Gregec sope ko vojaški meh, pot je brez konca in kraja, tedaj pa zagleda od daleč nekaj svetlega.

64. »Radikla! se razveselil Gregec in se z novo močjo začen v sneg. Zdal zopet ni luči, toda burja prinaša smrad po pogorišču. Z druge strani sliši tuljenje. Gregec strase mraz. Tudi oskrbnika ne more pustiti tukaj, da bi sam stekel v vas po pomoč. Spet tuljenje! Volkovi!

Gregec se obupno požene proti svetlobi in obupno zakriči: »Na pomoč! Pomagajte!«

Tudi oskrbnik je ujnih na rami. Ves svet se riblje. Gregec čuti, kako ga obliva nekaj toplega. Še enkrat se napne: »Pomagajte!«

Potem se vse zmeša v nerazločen mrak, nadliški hlapci, očetaova zvezana postava, prikrajski župan, Turki, dolga pot, vse, vse... V ušesih pa mu brni čudna pesem, ne ve, ali je topla domača govornica, ali tuljenje bližajočih se volkov...